

**TOPICAL ISSUES OF INTELLECTUAL
PROPERTY IN UKRAINE AND
THE EUROPEAN UNION**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Institute of educational and professional developments
Limited Liability Company «SNK Group»
State Higher Educational Institution
«Uzhhorod National University»
Science park «Synergy»
Faculty of Law, State University
of Infrastructure and Technology
Economic Court of Transcarpathian region
Scientific-Research Institute of Intellectual Property
National Academy of Law Sciences of Ukraine

TOPICAL ISSUES OF INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

Materials
VIII International research and practice
conference
05 - 06 October 2024

Budapest, 2024

Інститут освіти та професійного розвитку
Товариство з обмеженою відповідальністю «СНК груп»
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Науковий парк «Синергія»
Юридичний факультет Державного університету
інфраструктури та технологі
Господарський суд Закарпатської області
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Матеріали
VIII Міжнародної науково-практичної
конференції
05 - 06 жовтня 2024

Будапешт, 2024

HU ISBN 978-615-82183-7-5

ISBN 978-615-82183-8-2 PDF

Appears (in English, Hungary, German, Ukrainian, Russian) 1 times a year, («autumn»). (The editorial board reserves the right to make changes).

Articles, studies, reviews, etc. they reflect the authors' opinions.

Founder and publisher: Oktatási és Szakmai Fejlesztési Intézet Alapítvány,
Institute of Educational and Professional Development.

Official registration number: 01-01-0012772

1065 Budapest, Hajós utca 17. 1/2. Tel.: +36704136699.

E-mail: info@iepd.hu

Proofread journals. Each manuscript submitted for publication is called double-blind peer-reviewed. The journal only publish original, previously unpublished works.

Editor in chief:

Litvin István PhD, Oktatási és Szakmai Fejlesztési Intézet Alapítvány elnöke
(Institute of Educational and Professional Development)

Scientific secretary:

Prof. **Barabash Olha**, Doctor of Law, professor of the department of general legal disciplines Institute of Law Lviv State University of Internal Affairs Prof. JUDr.

Editing the editorial board:

Hungary:

Dr. habil. **Kozár László** PhD mindkett Management and Business tudom nyter let.
Int zetvezet Egyetemi Mag ntan r Budapesti Gazdasagi Egyetem

Ukraine:

Prof. JUDr. **Slipchenko Svyatoslav**, DrSc, Department of Civil Law
Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs

Prof. JUDr. **Zhornokui Yurii**, DrSc, Head of Department of Civil Law and
Process, Kharkiv National University of Internal Affairs

Assoc.Prof.Dr. **Stepan Lytvyn** PhD, Department of Civil Law and Process at
the State higher educational establishment Uzhhorod National University,
Lawyer.

Alla Diduk, Ph.D. in Law, Associate Professor, Professor of the Department of
Civil Law and Procedure National Aviation University (Kiev, Ukraine)

Assoc.Prof Dr. **Elena Pikhurets** PhD, Department of Civil Law Disciplines, Kharkiv
National University of Internal Affairs

Prof. **Barabash Olha**, Doctor of Law, professor of the department of general legal
disciplines Institute of Law Lviv State University of Internal Affairs Prof. JUDr.
Associate Professor, **Kateryna Dobkina**, Doctor of Law, Dean Faculty of Law State
University of Infrastructure and Technologies Kyiv, Ukraine

Prof. **Kostiuchenko Olena** Doctor of Law, Leading researcher in Department of Ensuring of integration between academic and university science and legal education development of Kyiv Regional Centre of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

JUDr. **Yaroslal Stupnik**, CSc, Department of Criminal Law and Procedure at the State higher educational establishment "Uzhhorod National University"

Judicial expert **Olexandr Doroshenko** PhD in Law, Director Scientific-Research Institute of Intellectual Property National Academy of Law Sciences of Ukraine

Victor Shcherbyna, Professor of the Chair of Labor and Social Maintenance Law Taras Shevchenko National University of Kyiv

Kozhevnykova Victoriia Professor of the Department of Civil Law and Procedure of the National Aviation University

ЗМІСТ

Барабаш О. О. Заохочення інновацій та досліджень у галузі штучного інтелекту крізь призму захисту інтелектуальної власності.....	9
Бесклеткіна М., Тацієнко В. Захист інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації.....	12
Водяник Я., Веденяпіна М. Право інтелектуальної власності на об'єкти, створені штучним інтелектом.....	16
Глотов С. Щодо нової парадигми цивілістичного мислення за статтею 17 Директиви 2019/790.....	20
Деревянко Н. Проблема авторських прав у контексті застосування технології генеративного штучного інтелекту у наукових дослідженнях.....	22
Джуга М. Судовий контроль та самоконтроль за нотаріальною дією чи відмовою в її вчиненні.....	27
Дорошенко О., Дорошко Г., Пічкур О. Правові та політичні хиби аграрного законодавства, що створюють перепони для європейського майбутнього України.....	32
Doroshenko O., Fedorova N., Dorozhko G. PLAGIARISM AS AN INFRINGEMENT OF COPYRIGHT IN THE CREATIVE INDUSTRIES.....	37
Дяченко В., Ляшенко О., Россіхін В. Використання інструментів штучного інтелекту з точки зору інтелектуальної власності.....	41
Кропивницька В., Бурдюх Є., Веденяпіна М. Конституційне сприяння научного прогресу на прикладі США - як важелі розвитку і захисту прав ІВ.....	47

Пасько Д., Веденяпіна М. Права інтелектуальної власності. Сучасні проблеми і виклики.....	52
Підвисоцька М., Веденяпіна М. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності під час війни.....	56
Романовська Н., Добкіна К. Collaborative Law як самостійний альтернативний спосіб урегулювання цивільно-правових спорів.....	60
Росіхіна Г., Яценко О., Дяченко В. Використання технологій штучного інтелекту для порушень прав інтелектуальної власності...64	
Рябченко Ю. Щодо права касаційного оскарження ухвал, які постановляються судом у зв'язку із затвердженням мирової угоди.....	69
Салівончик О., Веденяпіна М. Сучасні проблеми захисту прав інтелектуальної власності в інформаційній сфері.....	72
Тіт Н., Добкіна К. Джерела правового регулювання АВС в Україні.....	75

Барабаш О. О.,

*докторка юридичних наук, професорка, професорка
кафедри загально-правових дисциплін Інституту
права Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2666-9696>

Scopus Author ID: 57194699372

ЗАОХОЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Сучасний період розвитку суспільства характеризується технічним прогресом, у межах якого значного поширення набув саме штучний інтелект (далі – ШІ). Нині, у період війни РФ проти України, застосування ШІ у сфері інтелектуальної власності набуло подвійного значення. Так, у доповіді, розробленій у Стенфордському університеті, як варіанти напрямів застосування ШІ до 2030 року запропоновано, серед іншого, сферу інтелектуальної власності та авторського права [1]. «Оскільки інтелектуальна власність настільки тісно пов'язана з технологіями, інноваціями і процесом цифровізації в світі, після закінчення пандемії вона стане ще важливішою для більшої кількості країн» – наголошує Генеральний директор Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) Дарен Танг в ключовій доповіді ВОІВ «Світові показники діяльності в галузі інтелектуальної власності» (World Intellectual Property Indicators 2020) [2].

Принагідно зазначимо, що ШІ – це галузь технологій, що швидко розвивається, потенційно має значні наслідки для будь-якої держави. Окрім того, технології ШІ є унікальними викликами для авторського права. Розвинені у сфері проривних технологій країни конкурують за інноваційні програми ШІ у цій сфері [3].

У п. 3 ст. 9 Закону Великобританії «Про авторське право, дизайн і патенти» зазначається, що «стосовно літературного, драматичного, музичного або художнього твору, згенерованого комп'ютерною системою, автором буде вважатися особа, за допомогою якої вживаються заходи, необхідні для створення твору». Отже, програміст ШІ отримує авторство творів. Натомість

Європейське патентне відомство (ЄПВ) навпаки відмовляє в патентах на твори, які були опубліковані при допомозі ШІ (було опубліковано рішення від 27 січня 2020 р. із викладенням причин відмови в двох європейських патентних заявках, в яких система ШІ була позначена як винахідник). Така відмова ґрунтується на тому, що Європейська патентна конвенція вимагає, щоб винахідником була людина.

У сучасного європейському законодавстві авторським правом може бути захищено лише те, що було створено людиною, згідно з Директивою 2001/29 (див. рішення від 16 липня 2009 р., *Infopara International*, C-5/08, EU:C:2009:465, параграф 39 від 4 жовтня 2011 р., *Football Association Premier League and Others*, C-403/08 та C-429/08, EU:C:2011:631, пункт 159). Утім, сучасний науково-технологічний розвиток привів до того, що ШІ став здатний генерувати та створювати різні твори – науки, літератури і мистецтва. Як приклад можемо навести діяльність українського гурту «Океан Ельзи» («ОЕ»), який 12 лютого 2024 р. випустив нову пісню і кліп до неї. Фронтмен гурту Святослав Вакарчук 16 лютого у своєму Twitter написав, що автором пісні є штучний інтелект. Цю програму розробив аспірант університету Джонстона – Кієф Ріш. За його словами, програма послухала все пісні «ОЕ» і написала свою. Композиція вийшла в звичному для цієї групи стилі, і якщо б С. Вакарчук не розкрив секрет, то ніхто б і не сумнівався щодо авторства [4].

Для використання можливостей технологій ШІ більшість провідних країн розробили національні й наднаціональні стратегії в цій сфері. Що стосується Української держави, то питання регулювання технологій ШІ були закріплені в Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, яка визначила пріоритетні сфери розвитку галузі ШІ, серед яких сфера авторського права [5].

Таким чином, питання правового регулювання інтелектуальної власності, створеної з використанням ШІ, займають особливе місце у сучасній юридичній науці. У контексті розвитку ШІ, питання його правосуб'єктності стає актуальним, оскільки дані механізми дедалі більше й активніше взаємодіють із різними сферами життя сучасного суспільства. Наразі авторські права не можуть закріплюватись за цифровими програмами. Виняткові права на об'єкти, створені ними або закріплюються за користувачами, або не закріплюються взагалі. Щодо пропозицій реформування сфери

інтелектуальної власності із залучення ШІ можна виокремити такі варіанти його застосування: фіксування за системам ШІ функції інструменту. У такому разі не доведеться вносити істотних змін до чинного законодавства, оскільки автором визнаватиметься людина, яка склала запит для алгоритму визнання ШІ працівником, а результат його інтелектуальної діяльності – трудовим обов'язком. Таким чином, за цифровою системою буде збережено авторство виокремлення такого суб'єкта як співавтор, що створює об'єкт інтелектуальної власності спільно з автором.

Насамкінець зазначимо, що наділення ШІ правами та обов'язками має забезпечуватися послідовно. При цьому, потрібно враховувати безліч як соціальних, етичних та технічних ризиків. Встановлення правосуб'єктності ШІ дозволить визначити його права та обов'язки, сприятиме розвитку інновацій та забезпеченню юридичного захисту його інтелектуальної власності. І головне – гарантуватиме захист прав його співавторів та власників прав на результати його інтелектуальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Artificial Intelligence and Life in 2030: One Hundred Year Study on Artificial Intelligence. 2016. Stanford University. URL: https://cra.org/csc/wpcontent/uploads/sites/2/2016/09/ai_100_report_0916fnl_single.pdf (viewed on 12.10.2024).

2. World Intellectual Property Indicators 2020. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo/pub_941_2020.pdf (viewed on 12.10.2024).

3. Elsa B. Ania. Battlefield Singularity. Artificial Intelligence, Military Revolution, and China's Future Military Power. CNAS. 2017. 28 Nov. URL: <https://www.cnas.org/publications/reports/battlefield-singularity-artificial-intelligence-military-revolution-and-chinas-future-military-power> (viewed on 12.10.2024).

4. Ключко О. Штучний інтелект написав замість Вакарчука нову пісню для «Океану Ельзи». URL: <https://life.comments.ua/ua/news/music/shtuchniy-intelektnapisav-zamist-vakarchuka-novu-pisnyu-dlya-okeanu-elzi-video-671941.html> (дата звернення 12.10.2024).

5. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, затверджена Розпорядженням КМУ від 02.12.2020 № 1556-р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-D1_80_Text (дата звернення: 12.10.2024).

БЕСКЛЕТКІНА Марина, здобувач
ступеня вищої освіти бакалавр
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **ТАЦІЄНКО Валерій**,
к.ю.н., доцент начальник відділу протидії
організованим злочинним групам
у паливно-енергетичному комплексі
та сфері природних ресурсів управління
протидії легалізації доходів,
організованих злочинними групами
e-mail: 4485@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8127-457X>

ЗАХИСТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація стала одним із найвизначніших явищ нашого часу, що охоплює всі сфери життя, включаючи економіку, культуру, науку та право. Зміни, зумовлені технологічними інноваціями, суттєво впливають на механізми захисту інтелектуальної власності.

Швидкий розвиток цифрових технологій, глобалізація та доступність інформації сприяють масовому поширенню та копіюванню інтелектуальної власності, що, в свою чергу, підриває інноваційну діяльність та економічний розвиток.

З розвитком інформаційного суспільства виникає необхідність удосконалення правового регулювання інтелектуальної власності. Однак існуюча проблема інтелектуального піратства залишається актуальною як в Україні, так і за її межами. Цифрові технології безсумнівно полегшують поширення «піратства» і водночас ускладнюють використання традиційних методів захисту інтелектуальних прав [1, с. 75].

Цифрова трансформація ставить перед державою нові виклики в забезпеченні економічної безпеки. Серед них: необхідність розвитку сучасної цифрової інфраструктури, підготовка фахівців у сфері цифрових технологій, стимулювання інновацій, вдосконалення регуляторного поля, захист інтелектуальної власності та протидія кіберзагрозам.

Державна політика повинна створити такі умови, за яких цифрова трансформація не лише пришвидшить економічний розвиток, а й забезпечить безпеку та стабільність. Для цього потрібна збалансована стратегія, що поєднуватиме стимулювання інновацій та захист від кіберзагроз.

До основних викликів захисту інтелектуальної власності в цифровій епосі важливо віднести:

Масове копіювання та поширення контенту: Інтернет забезпечив необмежені можливості для копіювання та поширення цифрового контенту без згоди правовласника. Це стосується як творчих творів (музики, літератури, фільмів), так і програмного забезпечення, баз даних та інших об'єктів інтелектуальної власності.

Анонімність в Інтернеті: Зловмисники можуть легко приховати свою особу, що ускладнює ідентифікацію та притягнення до відповідальності порушників авторських прав.

Транскордонний характер порушень: Інтернет стирає географічні кордони, що ускладнює локалізацію та припинення порушень, особливо якщо порушник знаходиться в іншій юрисдикції.

Нові технології та їхній вплив: поява нових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та 3D-друк, створює нові форми інтелектуальної власності та нові способи її використання, що вимагає розробки нових правових інструментів.

Недостатня правова регуляція: Існуюче законодавство в багатьох країнах не завжди встигає за темпами розвитку цифрових технологій, що створює правові прогалини та ускладнює захист інтелектуальної власності в цифровому середовищі.

Варто зазначити, що цифрова трансформація є багатовимірним процесом, явищем набагато ширшим, ніж проста модернізація технологій. Водночас, у час, коли кожен може стати творцем, сучасному суспільству доволі часто бракує глибоких знань у сфері інтелектуальної власності. Тому за інтенсивного використання цифрових технологій можна спостерігати труднощі трансформації інтелектуальної власності. Науковцями широко обговорюються фактори, які слід враховувати при зміні законодавства та нових практик у цій сфері [2].

Незважаючи на наявність законодавчої бази, таких як Закон України «Про захист персональних даних» [3] та Закон України «Про основні засади кібербезпеки України» [4], Україна стикається з викликами щодо її ефективного впровадження та забезпечення необхідних ресурсів.

І.М. Корастошова вважає, що «...основним і єдиним способом неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності є самозахист» [5, с. 169]. На нашу думку, до неюрисдикційних методів захисту прав інтелектуальної власності, окрім самозахисту, можна віднести такі альтернативні способи, як медіація, адже на відміну від вирішення спору в судовому порядку, врегулювання конфлікту в сфері інтелектуальної власності дозволяє глибше проаналізувати причини його виникнення, які можуть бути приховані від сторін.

Л.І. Галупова вважає, що «...виникнення медіації як способу альтернативного захисту прав інтелектуальної власності пов'язане із недовірою суспільства до судової системи» [6, с. 236]. На її думку, «...за лічені секунди в Інтернет будь-які об'єкти права інтелектуальної власності можуть бути скопійовані чи передані на інший кінець земної кулі».

Перспективами захисту інтелектуальної власності в цифровій епосі є:

1. Удосконалення національного та міжнародного законодавства: Необхідно постійно оновлювати та доповнювати національне законодавство з урахуванням нових технологічних викликів. Також важливо розвивати міжнародне співробітництво в сфері захисту інтелектуальної власності.

2. Розвиток технологій захисту: нові технології, такі як цифровий водяний знак, шифрування та блокчейн, можуть бути ефективними інструментами для захисту інтелектуальної власності.

3. Посилення ролі правоохоронних органів: правоохоронні органи повинні бути готові до боротьби з порушеннями авторських прав у цифровому середовищі, для чого необхідно забезпечити їх відповідними технічними засобами та знаннями.

4. Співпраця правовласників та інтернет-провайдерів: співпраця між правовласниками та інтернет-провайдерами є важливою для ефективного припинення порушень авторських прав.

5. Популяризація культури законного використання контенту: важливим аспектом є підвищення правової свідомості користувачів Інтернету та пропаганда культури законного використання контенту.

Отже, захист інтелектуальної власності в умовах цифрової трансформації є складним і багатогранним завданням, яке вимагає спільних зусиль держави, бізнесу та громадянського суспільства. Лише за умови ефективного захисту інтелектуальної власності можна забезпечити розвиток інноваційної економіки та захистити інтереси творців.

Список використаних джерел:

1. Нікітенко В.О., Ізбаш О.О. Захист прав інтелектуальної власності в контексті цифровізації. Збірник тез доповідей учасників II Всеукраїнської наукової інтернет-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. Київ, 2023 - с. 75-77. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/33d9b85b-7c9a-4d5c-bcde-a9ec9b9de664/content/page/75>.
2. a. L. Shrayberg . u. Volkova. Features of Copyright Transformation in the Information Environment in the Age of Digitalization. Scientific and Technical Information Processing volume 48, p. 30-37, 2021. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.3103/S014768822101007X.pdf>.
3. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> Text.
4. Закон України «Про основні засади кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> Text.
5. Корасташова І.М. Форми, способи та інструменти захисту прав інтелектуальної власності. Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. (м. Київ, 26 квітня, 2023 р.): ел. збірник. Київ: КІП ім. Ігоря Сікорського, 2023. С. 165–170.
6. Галупова Л.І. Онлайн-медіація як спосіб захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. Рекодифікація цивільного законодавства і система права України у контексті євроінтеграційних процесів : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8–9 листопада, 2019). Одеса: Фенікс, 2019. С. 236–239.

ВОДЯНИК Яна, здобувач
ступеня вищої освіти бакалавр
Національної академії внутрішніх справ
yanavodianyk@gmail.com
Науковий керівник: **ВЕДЕНЯПІНА Марина**,
к.ю.н., доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744
marveden27@gmail.com

ПРАВО ІНТЕЛКЕТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Штучний інтелект є невід'ємною частиною сучасного світу. Він увійшов практично в кожен сферу людського життя, включаючи літературу, мистецтво та інші творчі напрямки, а в деяких випадках навіть дозволяє «замінити» людину. Це передусім зумовлено можливістю програмного забезпечення обробляти інформацію в мільйони разів швидше, ніж на це фізично здатна людина, а також в її його витривалості, яка непідвласна людині, точності та ефективності. Внаслідок чого люди все частіше використовують штучний інтелект і відповідно тоді виникають питання щодо того кому належать права власності – авторам програмного забезпечення, самому штучному інтелекту чи особам які скористалися його послугами[4].

Проблема використання об'єктів створених штучним інтелектом пов'язана з тим, що в ході їх створення використовується велика кількість даних, які зазвичай знаходяться вільно в Інтернеті. Такі дані можуть бути захищені авторським правом або іншими формами інтелектуальної власності і тому можуть виникнути питання щодо правової сторони використання цих даних. Також, програмне забезпечення, створюється командою розробників, і відповідно, до отриманих об'єктів можуть бути застосовані різні форми захисту інтелектуальної власності, такі як авторські права, патенти або комерційна таємниця[2,с.265].

Щодо зарубіжного досвіду, то наприклад Бюро авторського права США не охороняють об'єкти створені штучним інтелектом. Для цих об'єктів одним з найбільш показових є рішення у справі *Naruto v. Slater* .2008 року Девід Слейтер, фотограф дикої природи, подорожував

Індонезією. Результатом цієї подорожі стали надзвичайно гарні знімки мавп, які перебувають під загрозою зникнення. Однак ці знімки не були зроблені безпосередньо паном Слейтером. Пан Слейтер витратив декілька днів з метою встановлення довіри між ним і мавпами, щоб надалі отримати вдалі кадри. Мавп дуже зацікавили камери з об'єктивами, але вони боялися наближатися до людини. Одна мавпа вихопила камеру в пана Слейтера. Роздивляючись власне відображення у лінзах камери, мавпа зробила декілька портретних фото себе ж. Фактично вона зробила селфі. Фотограф надав ліцензію на декілька кадрів інформаційному агентству Caters News Agency, проте потім дані фотографії незаконно опублікувала у себе американська організація «Люди за етичне ставлення до тварин». Між ними виник спір. Організація PETA виступила на стороні мавпи як представника недієздатної особи (англ. – next friend). Висновки, які були зроблені судом у цій справі: підтверджено, що авторство ототожнюється з людиною.

Це пов'язано із можливістю фізичної особи володіти правоздатністю та дієздатністю, а також її можливості постати перед судом. Винятки становлять лише ті випадки, коли штучний інтелект залишається засобом для досягнення певного результату, коли людина докладає зусиль та працює над кінцевим продуктом, а не просто звертається із запитом до штучного інтелекту. У такому разі автором вважатиметься особа, яка використовувала цю технологію[3,с. 345].

Варто зауважити, що нині жодна країна на законодавчому рівні належним чином не врегулювала питання забезпечення правової охорони та належності авторських прав на твори, створені штучним інтелектом. Щодо України, то 1 січня 2023 року набрав чинності новий Закон України Про авторське право і суміжні права № 2811-IX від 01.12.2022.

У даному законі вперше врегулювало авторське право на результати роботи штучного інтелекту. В статті 33 зазначено що на неоригінальні об'єкти, тобто на згенеровані комп'ютерною програмою об'єкти, що відрізняються від існуючих подібних об'єктів та утворені у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта діє «Право особливого роду (sui generis).

Право sui generis (буквально тлумачиться як «своєрідний, єдиний у своєму роді») - це спеціальний правовий режим, який може

застосовуватися, коли об'єкт є нестандартним, виходить за рамки правового регулювання, не є оригінальним з точки зору авторського права. Серед його переваг експерти виокремлюють гнучкість, незарегульованість, можливість визначати зміст регулювання відповідно до існуючих потреб, особливостей системи штучного інтелекту, його розвитку на певному етапі. З точки зору законодавчих норм *sui generis* є набором спеціальних положень, які відрізняються від загальних, та захищають нові об'єкти інтелектуальної власності. Ці положення не регулюють авторські твори, натомість вони є варіантом для правового регулювання об'єктів, що відрізняються від загальноприйнятих концепцій інтелектуальної власності, але тісно пов'язані з ними.

Суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, можуть бути особи, яким належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на комп'ютерну програму - автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчужили) майнові права на комп'ютерну програму або правомірні користувачі комп'ютерної програми. Договором можуть визначатися умови належності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані відповідними комп'ютерними програмами. Також право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти з моменту його генерування[1].

Таким чином, можна ствердити, що законодавець в Україні також не вважає об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, об'єктами авторського права, оскільки об'єкт авторського права (твір) може бути створений виключно творчою працею людини й одночасно повинен бути оригінальним.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зауважити, що авторське право на твори, створені штучним інтелектом, залишається сферою, що стрімко розвивається та потребує ретельної уваги. Законодавство з цього питання повинно бути спрямоване на чесне і справедливе використання та розповсюдження контенту, створеного штучним інтелектом для всіх залучених сторін.

Список використаних джерел

1. Закон України Про авторське право і суміжні права № 2811-IX від 01.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> Text

2. Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції Львів: ЛДУ БЖД, 26 травня 2023. – 350 с. В.С. Чубань, Авторські права на об'єкти, створені штучним інтелектом.

3. Міліцина, К. Об'єкти, створені за допомогою штучного інтелекту і штучним інтелектом безпосередньо, та авторське право США. Підприємництво, господарство і право 5 (2019): 343-346.

4. Прилипко Дарина. Штучний інтелект та авторське право. Теорія і практика інтелектуальної власності 2 (2021): 15-22.

Сергій Глотов

к.ю.н.,

науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, адвокат

ORCID: 0000-0002-6496-4162

Phone: 380 67 579 2 333

E-mail: glotov.sergiy@gmail.com

ЩОДО НОВОЇ ПАРАДИГМИ ЦИВІЛІСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗА СТАТТЕЮ ДИРЕКТИВИ

З цивілістичної точки зору новаторство статті 17 Директиви 2019/790 «Про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС» від 17 квітня 2019 року (далі – Директива 2019/790) полягає в тому, що через неї запроваджуються нові принципи у визначенні особи, відповідальної за порушення авторських прав, а також системи ліцензування, адже підходи, що облігаторно пропонуються Директивою 2019/790, більше не враховують поділ суб'єктів відповідальності на провайдерів доступу (access), провайдерів хостингу (host) та провайдерів контенту (content), передбачений статтями 12, 13, 14 Директиви 2000/31/ЄС «Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку» (Директива про електронну комерцію) від 8 червня 2000 року. І тепер в разі порушення авторських прав в цифровому середовищі, що з огляду на пункти 3, 5 Преамбули до Директиви 2019/790 потребує особливих засобів реагування в зв'язку із правовою невизначеністю як для правовласників, так і для користувачів стосовно певних способів використання, у тому числі транскордонного використання, творів та інших об'єктів у цифровому середовищі, так звана «вторинна відповідальність постачальника (надавача) онлайн-послуг замінюється його первинною відповідальністю» [1, 775 2]. Іншими словами, Директивою 2019/790 стандартизується підхід щодо оцінки ролі надавача послуг (платформи), згідно з яким саме він робить «захищені авторським правом твори, що завантажені користувачами, доступними для громадськості, тобто є тим, хто сам вчиняє дію з використання об'єкта авторського права, здійснюючи право на повідомлення до загального відома публіки творів і право).

Це стосується всіх без виключення випадків в разі, якщо надавач онлайн-послуг «організовує» цей вміст і рекламує та просуває його з метою отримання прибутку, що вказує на деліктність зобов'язань. І саме такі дії мають тепер визначатися як порушення авторського права, і саме за такі дії має передбачатися пряма відповідальність. Але за умови, якщо постачальник послуг не виконає поведінкових та інших (на кшталт фільтрації завантажень) зобов'язань із здійснення певних адміністративних процедур, про що трохи згодом. Таким чином, Директивою 2019/790 робиться ставка на добросовісність, яка має проявлятися у швидкому реагуванні будь-якого онлайн-посередника на запити правовласників в найкоротші строки, що корелюється із зобов'язанням в грошовому вигляді компенсувати правовласникам втрати, пов'язані із використанням належних ним об'єктів авторського права та суміжних прав, в тому числі, через укладання відповідних ліцензійних договорів.

Якщо подати викладене вище з точки зору обставин, за наявності яких настає деліктна (позадоговірна) цивільно-правова відповідальність, то юридичний склад правопорушення виглядає наступним чином: (1) протиправний характер поведінки надавача онлайн-послуг виражений виключно у бездіяльності щодо дотримання зобов'язувальних правил поведінки, зазначених в ч.4 ст.17 Директиви 2019/790 (2) саме така бездіяльність надавача онлайн-послуг призвела до наявності у правовласника шкоди або збитків (3) причинно-наслідковий зв'язок між протиправною поведінкою та шкідливими наслідками, який фактично презюмується (4) вина надавача онлайн-послуг, яка ґрунтується на зовнішніх, об'єктивних критеріях визначення, полягає у невжитті особою всіх залежних від неї заходів для належного виконання зобов'язання незалежно від умислу чи необережності останнього, що, відповідаючи всім класичним канонам, також є презумпцією.

Список використаних джерел:

1. Dreier, Thomas. Die Schlacht ist geschlagen – ein Überblick, in: GRUR 2019, S.771 – 779, S.775

2. Senftleben, Martin. Guardians of the UGC Galaxy – Human Rights Obligations of Online Platforms, Copyright Holders, Member States and the European Commission Under the CDSM Directive and the Digital Services Act, in: JIPITEC 14 (3) 2023. Доступно за посиланням: <https://www.jipitec.eu/archive/issues/jipitec-14-3-2023/5847>

Наталія Зеновійвна Деревянко
докторка філософії в галузі права,
доцентка, завідувачка кафедри
кафедра кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янука»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4749-6782>
38-097-172-61-04
rudka.natali@ukr.net

ПРОБЛЕМА АВТОРСЬКИХ ПРАВ У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Передусім відзначимо, що говорячи про Штучний інтелект маємо на увазі технологію генеративного Штучного інтелекту, що є видом Штучного інтелекту, «який генерує різні типи даних, такі як аудіо, зображення, текст, код та інше, використовуючи наявні дані як натхнення та створюючи нові результати» [1]. Прикметно, експерти компанія IBM визначають Штучний інтелект, як технологію, що «дозволяє комп'ютерам і машинам імітувати людський інтелект і здатність вирішувати проблеми» [2]. Іншими словами, з точки зору одного з найбільших світових виробників усіх видів комп'ютерів і програмного забезпечення, штучний інтелект – це імітація інтелектуальної діяльності, як можлива завдяки здатності електронних обчислювальних машин швидко опрацьовувати значні обсяги різноманітних даних.

Наголосимо, що ідея Штучного інтелекту первинне теоретичне об рунтування здобула ще у п'ятдесяті роки ХХ сторіччя. Практична її реалізація стала можливою у минулі десятиліття саме завдяки надзвичайним можливостям комп'ютерних технологій. Всесвітньої слави генеративний Штучний інтелект набув з появою Chat GPT (і паралельно з ним таких альтернативних інструментів, якот Bard, ChatSonic, Gemini, Anthropic та інші).

Ставлення до Штучного інтелекту доволі різне – від захоплення щодо нових можливостей і перспектив до критичного – через ризики для власне людського інтелекту. Штучний інтелект при цьому провокує багато складних питань, серед яких

варті спеціальної уваги питання дискурсу інтелектуальної власності, зокрема щодо авторства текстів створених з використанням Штучного інтелекту, тобто шляхом звернення до Chat GPT, Gemini або іншої схожої технології. Нині експерти визнають, що технічно можливо створити наукову роботу – тези, статтю або навіть дисертацію, але ці тексти будуть не оригінальними науковими творами, а наукоподібними. Генерація наукового тексту буде скоріше «підробкою», яку фахівці швидко та легко розпізнають. Досі напрацьовані інструменти перевірки тексту щодо оригінальності у поєднанні з експертною оцінкою змісту фахівцями у певній галузі [3].

Відзначимо, що з точки зору п. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту» [4] наукоподібні тексти (створені ШІ), є свідченням порушення академічної доброчесності оскільки потрапляють під кваліфікацію академічного плагіату (оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження), фальсифікація (свідома модифікація вже наявних даних, що стосуються наукових досліджень) і обман (надання завідомо неправдивої інформації щодо власної наукової діяльності).

Своєю чергою, Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає, що автор – це «фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір», а «твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі» [5]. Очевидно, що текст створений за допомогою технології генеративного Штучного інтелекту не відповідає наведеним правовим визначенням.

Водночас, у вказаному Законі унормовано питання права особливого роду на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою. Зокрема, «неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, є об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта» (ст. 33) [5]. Авторські права на такі твори при цьому належать особам, яким належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження щодо комп'ютерної програми. З іншого боку, ст. 33 Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає, що «твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою» [5]. Втім, Закон не містить відповіді на питання, чи є авторськими твори (наприклад наукові тексти), ство-

рені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій (передусім, генеративного Штучного інтелекту).

Відзначимо, що за даними Центру Наукометрії та Цифрової Підтримки Досліджень Національного університету «Києво-Могилянська академія» станом на серпень 2024 є 17 наукових опублікованих статей, співавтором яких є Chat GPT і це прямо визнано. До того ж тенденція використання штучного інтелекту у дослідженнях зростає у всьому світі, і, ймовірно, у майбутньому все більше авторів наукових робіт посилатимуться на допомогу штучного інтелекту [6].

Логіка прихильників допустимості використання Штучного інтелекту у написанні наукової роботи полягає в тому, що це інструмент, який допомагає у складанні текстів, генеруванні ідей або аналізі даних. Натомість противники допустимості використання відповідної технології у написанні наукових робіт наголошують, що Штучний інтелект не може мати власних ідей, а фактично використовує вже сформульовані ідеї інших людей перефразовуючи їх: «Штучний текст – це статистичний набір людських цитат. Коли ми цитуємо ШІ, ми цитуємо цитати» [6]. При цьому, категорична позиція щодо колізій з посиланням, наприклад, на Chat GPT полягає у тому, що навіть у випадку відвертого визнання цього факту і відображення як у внутрішньому цитуванні, так і у списку використаних джерел, автор все одно вдається до використання чужих, знеособлених напрацювань (ідей, концепцій, масивів даних).

На проблему використання генеративного Штучного інтелекту у написанні наукової роботи доречно подивитися і під кутом зору нормативних актів, які регулюють сферу наукової діяльності, зокрема маємо на увазі Постанову Кабінет Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. У вказаній постанові визначено, що передумовою присудження ступеня доктора філософії є проведення власного наукового дослідження, оформленого у вигляді дисертації, а також публікація основних його наукових результатів. При цьому дослідження потрактовується як інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань [7]. Зрештою і чинний Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» установлює, що наукова діяльність – це «інтелектуальна творча діяльність, спрямована на

одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження» [8]. Очевидно, що вказані норми мають бути орієнтирними у контексті вирішення питання використання генеративного Штучного інтелекту у процесі написання наукової роботи і визначення питання авторства й науковості робіт з доведеними фактами використання комп'ютерних технологій.

Очевидно, що українські науково-дослідні заклади і заклади освіти мають реагувати на ситуацію з використання Штучного інтелекту у науковій роботі. Нині триває активне напрацювання регулятивних документів з цього приводу, але передусім на рівні закладів освіти. Втім ситуація набула б більшої правової визначеності, як би законодавець спільно з академічною спільнотою сформулював позицію і щодо використання Штучного інтелекту у науковій роботі, і стосовно проблеми авторства творів, які продуковані із застосування відповідних технологій.

Список бібліографічних посилань

1. Білан М. Як бізнес може використовувати штучний інтелект. Українська правда. 8.05.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/8/699875/> (дата звернення: 27.09.2024).
2. What is artificial intelligence (AI) IBM. URL: <https://www.ibm.com/topics/artificial-intelligence> (дата звернення 27.09.2024).
3. Фоміна Н. Чи можуть твори, створені за допомогою ШІ, розраховувати на авторське право. Юридична газета. 18 жовтня 2023. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/chi-mozhut-tvori-stvoreni-za-dopomogoyu-shi-rozrahovuvati-na-avtorske-pravo.html> (дата звернення: 28.09.2024).
4. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19_n613 (дата звернення: 28.09.2024).
5. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX (зі змінами та доповненнями). Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20_n461 (дата звернення: 28.09.2024).

Джуга Маріанна Василівна, магістр права
аспірант кафедри цивільного права
та процесу юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА САМОКОНТРОЛЬ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЄЮ ЧИ ВІДМОВОЮ В ЇЇ ВЧИНЕННІ

Еволюція інституту оскарження нотаріальних дій або відмови в їх вчиненні наочно демонструє, що нотаріальна діяльність в Україні історично була пов'язана з судовою діяльністю, де нотаріальні дії вчиняли судді та інші працівники суду (судові писарі, канцеляристи і т.д.). За поведінкою деяких осіб, зокрема судового писаря, спочатку формується прямий судовий контроль в момент вчинення нотаріальної дії, а згодом, коли запровадили самостійний інститут нотаріату в II пол. XIX ст., появився механізм прямого судового контролю постфактум, де законність поведінки нотаріуса у відносинах з клієнтом стає об'єктом судового контролю після її вчинення. Цей механізм забезпечував дотримання нотаріусами закону під час виконання своїх обов'язків, захищав права та інтереси і їх клієнтів, усував допущені нотаріальні помилки. Тому немає нічого дивного, що сьогодні ч. 1 ст. 50 Закону України «Про нотаріат» передбачає наступне важливе правило: «нотаріальна дія або відмова у її вчиненні оскаржуються до суду» [1].

Відповідно до ст. 55 Конституції України «права і свободи людини і громадянина захищаються судом» [2]. Дане положення отримало своє роз'яснення в рішенні Конституційного Суду України, де розглядається як конституційно-правова гарантія захисту своїх прав чи свобод у судовому порядку, якщо вони «порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші ущемлення прав та свобод» [3]. Отже, якщо діяльність нотаріуса призводить до порушень прав чи свобод, створює перепони в їх реалізації можна звернутися до суду з скаргою на нього, що запустить механізм прямого судового контролю за його діяльністю.

Нотаріус здійснює контроль за правомірністю цивільного обігу, надаючи правам чи фактам, які мають правове значення

юридичної вірогідності. Сенс запровадження інституту нотаріату полягав у тому, щоб нотаріуси гарантували законність укладення цивільно-правових договорів відповідно до висловлених інтересів сторін. Нотаріат мав зменшити правові спори та звернення до суду, адже кожній особі нотаріус неупереджено роз'яснював її права та обов'язки, а засвідчений нотаріусом правочин надавав йому офіційної сили, спонукаючи його учасників до добросовісного та добровільного виконання взятих на себе обов'язків. В цьому контексті нотаріат нерідко розглядають як превентивне «правосуддя» [4 5, с. 37-38, 44 6] (при всій умовності застосування терміну «правосуддя» до нотаріальної діяльності – Авт.). Особливістю нотаріального контролю за законністю дій учасників цивільного обігу є те, що він відбувається за рахунок таких учасників без будь-яких витрат з боку держави [7, с. 1206].

Проте, сутність контролю виходить далеко за рамки юридичної діяльності та є предметом вивчення не тільки юридичних, але й економічних, соціологічних, філософських та інших дисциплін. Контроль дає можливість перевірити чи має місце відхилення певного об'єкту (поведінки, у контексті юридичних потреб) від заданих наперед параметрів, здійснити корегування за наявності такого відхилення відповідно до встановлених приписів, щоб забезпечити дотримання стабільності в системі та не допустити безладу. Без контролю суспільство не змогло б існувати та здійснювати подальший розвиток. Розгляд судом скарг на вчинені нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні, теж покликано через перевірку законності дій нотаріуса, створити судовий контроль за цивільним обігом. Як влучно зазначила К.Л. Зілковська, «нотаріат і суд здійснюють єдину функцію попереднього та наступного контролю за законністю в цивільному обороті» [8, с. 39].

Варто зауважити, що поряд з судовим контролем за нотаріальною діяльністю існує самоконтроль нотаріуса за своєю поведінкою. На відміну від судового контролю, самоконтроль проводить особисто нотаріус стосовно своєї нотаріальної діяльності. Зокрема, п. 1 відповідно до Глави 15 Загальних положень Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, «у разі виявлення нотаріусом, що він допустив помилку при вчиненні нотаріальної дії або що вчинена нотаріальна дія не відповідає законодавству, нотаріус зобов'язаний повідомити про це сторони (осіб), стосовно яких учинено нотаріальну дію, для вжиття заходів щодо скасування зазначеної нотаріальної дії відповідно до законодавства» [9]. Тлумачення цього правила показує, що скасування нотаріальної дії можливо за ініціативи заінтересованих осіб, а не самого нотаріуса. Подібне правило продубльовано в ч. 3 ст. 51 Закону України «Про нотаріат». Можна виділити ще один випадок нотаріального самоконтролю. Так, згідно Правил ведення нотаріального якщо

нотаріус припустився технічної помилки (описки, друкарська чи граматична помилка) в тексті нотаріального документу, яка не змінює його змісту та не впливає на права осіб, стосовно яких було вчинено нотаріальну дію, нотаріус може виправити недолік нотаріального акту самостійно, про що робить відповідне застереження (п. 6.16) [10]. Виправити технічну помилку може тільки нотаріус, що вчинив нотаріальну дію, але таке виправлення не пов'язано зі скасуванням нотаріальної дії.

Аналіз нотаріального законодавства показує, що законодавець не розробив дієвий механізм самоконтролю нотаріуса за своєю діяльністю, обмежившись тільки загальними формулюваннями, зумовлюючи прогалину в законодавстві. Очевидно, що самоконтроль нотаріуса повинен носити виключний характер та враховувати зроблене нотаріусом правопорушення під час вчинення нотаріальної дії, оскільки не всі помилки нотаріуса дають йому можливість самостійно усунути недолік нотаріальної дії. Деякі помилки нотаріуса роблять нотаріальні дії недійсними з моменту їх вчинення (зокрема, ст. 9 Закону України «Про нотаріат»), а деякі вимагають виключного судового розгляду (наприклад, ч. 2 ст. 1257 ЦК України) [11]. Окремі вчені, вказуючи на відсутність механізму скасування нотаріальної дії нотаріусом, порядку її вчинення, повноваження нотаріуса з цього приводу, права та обов'язки осіб, стосовно яких було вчинено нотаріальну дію, допустимість скасування нотаріальної дії, наслідки такого скасування тощо, пропонують діяти в порядку аналогії закону. Зокрема, О.П. Печений пропонує брати до уваги цивільне процесуальне законодавство України [12, с. 42-43], але інші йому справедливо опонують, що не завжди таке законодавство підходить для нотаріальної діяльності, враховуючи те, що оригінали нотаріальних актів є на руках в заінтересованих осіб, а тому вони повинні проявити волю на усунення недоліків нотаріального акту [13, с. 13-14]. Адже нотаріальна діяльність, на відміну від судової, не є владною. У будь-якому разі, проблема нотаріального самоконтролю безпосередньо пов'язана з питанням судового контролю за нотаріальною діяльністю: неможливість нотаріуса самостійно усунути недолік при вчиненні нотаріальної дії, сприяє збільшенні скарг до суду на нього.

Список використаних джерел:

1. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Рішення Конституційного Суду України від 25 грудня 1997 р. №9-зп (справа за зверненням жителів міста Жовті Води). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97_n54 (дата звернення: 19.12.2023)
4. Resolution A3-0422/93 on the state and organization of the profession of notary in the 12 Member States of the Community», 18 January 1994. Official Journal of the European Communities. 1994. № C 44. S. 36-38. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_1994_044_R_0019_01_from_EN (дата звернення: 19.12.2023)
5. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотаріат в Україні: підручник. Харків: Право, 2011. 384 с.
6. Карнаух Т.М. Нотаріат як інститут превентивного правосуддя в Україні. Актуальні проблеми цивільного права та процесу : матеріали між нар. наук. конф., присвяч. пам'яті Ю. С. Червоного, (Одеса, 16 груд. 2011 р.) / Нац. ун-т «Одеська юридична академія» [уклад. : Гонгало Р. Ф., Андронов І. В.]. Одеса: Фенікс, 2011. С. 42-46.
7. Курс цивільного процесу: підручник / В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін. за ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 2011. 1352 с.
8. Зілковська К.Л. Судовий порядок оскарження нотаріальних дій та відмови в їх вчиненні: дис. канд. юрид. наук. Одеса, 2013. 181 с.
9. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12/conv_n133 (дата звернення: 19.12.2023)
10. Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства: наказ Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10/conv_n1538 (дата звернення: 19.12.2023)
11. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України.

2003. №№ 40-44. Ст. 356.

12. Печений О.П. Усунення помилок в нотаріальних документах (постановка проблеми). Мала енциклопедія нотаріуса. 2011. №4. С. 41-43

13. Снідевич О.С. Усунення недоліків нотаріального акта: питання теорії та практики. Цивілістична процесуальна думка. Вип. 2. 2016. С. 26-29.

Олександр ДОРОШЕНКО, к.ю.н.,
директор Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України, м. Київ
ID ORCID: 0000-0002-2542-2328

Григорій ДОРОЖКО, к.т.н., доцент,
заступник директора Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України, м. Київ
ID ORCID: 0000-0001-6506-3203

Олександр ПІЧКУР,
науковий співробітник Науково-дослідного
інституту інтелектуальної власності
НАПрН України, м. Київ
ID ORCID: 0009-0001-6246-5642

Правові та політичні хиби національного аграрного законодавства, що створюють перепони для вропейського майбутнього України

Міжнародна конвенція про охорону нових різновидів рослин (далі - Конвенція UPOV), була прийнята 2 грудня 1961 р. та переглянута в 1972, 1978 та 1991 рр. Місія UPOV, заснована на Конвенції UPOV, полягає в наступному: «Забезпечувати та сприяти створенню ефективної системи охорони різновидів рослин з метою заохочення розвитку нових різновидів рослин на благо суспільства».

Дипломатична конференція щодо введення в дію редакції 1991 року Конвенції UPOV рекомендує положення про «збережене насіння» (також відоме як «привілей фермера»), відповідно до якого члени UPOV можуть дозволяти фермерам у своїх господарствах використовувати частину свого врожаю захищеного сорту для використання для одержання урожаю в наступні роки. UPOV вимагає, щоб це положення, яке є необов'язковим механізмом розподілу вигоди, передбаченим Конвенцією, викладені в частині другій її статті 15, не тлумачились так, щоб її члени обов'язково застосовували практику «привілею фермера» в секторах сільськогосподарського або садівничого виробництва, в яких надання таких привілеїв не є звичайною практикою на території

відповідної Договірної Сторони. UPOV свідомо ухилився від визначення у частині другій статті 15 Конвенції практичних заходів для захисту прав власників малих (родинних) ферм .

У світі налічується близько 570 мільйонів ферм, більшість з яких невеликі та родинні. Невеликі ферми з площею землі менше 2 гектарів працюють на приблизно 12 світових сільськогосподарських угідь, а родинні ферми складають близько 75 світових сільськогосподарських угідь.

За оцінкою FAO, родинні фермерські господарства у Світі виробляють більше 85 обсягів агропромислової продукції, тоді як в Україні цей показник ледве досяг 10 .

Договірні Сторони Конвенції UPOV 1991 року пропонували різні підходи для забезпечення захисту прав власників малих ферм, що виробляють розмножувальний матеріал рослин для власних потреб..

Зокрема, частиною другою статті 14 Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 від 27 липня 1994 року про права на різновиди рослин Співтовариства визначений перелік видів сільськогосподарських рослин, які згідно з частиною першою цієї статті дозволяється використовувати для цілей розмноження на полях власників малих ферм .

Виходячи з частини третьої статті 14 Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94, малою фермою є така, яка має площу не більшу за площу, яка була б потрібна для виробництва 92 тонн зернових культур. Розрахунок площі такої ферми здійснюється на підставі частини другої статті 8 Регламенту Ради (ЄС) № 1765/92 від 30 липня 1992 року про встановлення системи підтримки для виробників деяких сільськогосподарських культур.

Статтею 47 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» від 17.01.2002 р № 2986-III передбачений зовсім інший порядок набуття «привілею фермера». Всупереч Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94, види рослин, визначені частиною другою статті 47, дозволено використовувати не фермерам, а будь-яким особам. Обмеження розміру земельної ділянки, якою передбачено одержувати 92 тони зернових культур, частиною третьої статті 47 передбачено не для малої родинної ферми, а для малого господарства. Що таке «мале господарство» законами України не визначено.

Земельний колгоспний сталінізм – це традиція тотального розорювання землі, колективізації, укрупнення, знищення невеликих приватних власників, селян, які мали б стати фермерами. Це сировинна модель.

Серед всіх європейських країн укрупнення землеволодінь на користь агрохолдингів, обрали лише Румунія та Болгарія. Близько 97 фермерських господарств ЄС є родинними. Найбільшу частку таких господарств мають Нідерланди - 98 , у сусідній Польщі - 90 . Лише 27,5 сільськогосподарських земель обробляються корпоративними господарствами.

Фермерських господарств в Україні було близько 48 тисяч, ще менше 2,5 тисячі – с/г кооперативів. Є ще 4,7 млн одноосібних сільськогосподарських товаровиробників, зареєстрованих як селянські господарства. Та це не фермери.

А щодо с/г землі, то офіційної земельної статистики в Україні немає. В руках агрохолдингів, за різними даними, було без урахування тимчасово окупованих земель, від 4 до 6 млн га, що становить близько третини всіх с/г земель України. Десять найбільших з них обробляли близько 2,6 млн га. Неспівставно навіть з Польщею.

Натомість Верховна Рада вже зробила перший крок взагалі до скасування поняття фермерства в Україні Законом № 6013 від 09.09.2021р. про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період, прийнятим за основу 12.01.2023 року.

Стаття 20 цього законопроекту забороняє створення юридичних осіб в організаційно-правових формах фермерського господарства, а стаття 22 зобов'язує власника фермерського господарства протягом 5 років реорганізувати його шляхом злиття з господарським товариством, приєднання до господарського товариства, перетворення на господарське товариство або взагалі його ліквідувати.

У разі прийняття цього законопроекту у другому читанні будуть знеособлені фермерські структури в середовищі інших суб'єктів господарювання, що призведе до запровадження додаткових вимог підтвердження статусу фермера для отримання субсидій і гарантій фермерської діяльності, які передбачені не тільки законодавством України , а і практикою Європейського Союзу, зокрема Регламентом Європейського Парламенту і Ради ЄС № 1307/2013 від 17.12.2012р. про запровадження правил для прямих виплат фермерам за схемами підтримки в рамках спільної сільськогосподарської політики.

З прийняттям цього законопроекту буде нівельований правовий статус саме малих фермерських господарств в аграрному секторі економіки, що стане запорукою отримання неконкурентних переваг для великого бізнесу, агрохолдингів, тим самим буде штучно створена галузева диспропорція та обмежений розвиток агробізнесу в цілому.

Такі ініціативи законодавчої гілки влади створюють широкомасштабні можливості для агрорейдерства та інших злочинних дій, пов'язаних з посяганням на земельний ресурс фермерського господарства, адже всі дані про діяльність фермерського господарства будуть в зоні прямого доступу будь-якої особи. Особливо це не є прийнятним у зв'язку із зняттям заборони з 01.01.2024 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» на купівлю-продаж або відчуження в інший спосіб на користь юридичних осіб земель сільськогосподарського призначення.

Резолюцією ООН А/72/239, ухваленою Генеральною Асамблеєю 20.12. 2017 р., 2019–2028 роки проголошено Десятиріччям родинних фермерських господарств. Ухвалення цієї резолюції активно підтримували Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (IFAD), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) та низка інших партнерів. Той факт, що резолюцію схвалили понад 100 держав-членів, свідчить про важливість родинних фермерських господарств у сприянні сталим та інклюзивним трансформаціям сільської місцевості та досягнення цілі її сталого розвитку. Вона заохочує всі держави розробляти, вдосконалювати та впроваджувати державну політику щодо родинних фермерських господарств і ділитися своїм досвідом і найкращою практикою цих господарств з іншими.

Законом України від 02.11.2006 р. № 311-V, яким у Законі «Про охорону прав на сорти рослин» запроваджено набуття будь-якою особою виключного права інтелектуальної власності на поширення сорту рослин, за що потрібно вносити значний розмір зборів, є суттєвим порушенням вимог Конвенції UPOV та 3 регламентів і 12 директив ЄС, що регулюють продаж матеріалу для розмноження занесених до офіційного каталогу різновидів рослин. «Поширення» різновидів рослин зазначеними міжнародними актами законодавства не передбачено, тобто законодавство України за їх

рамки, порушує право фермерів на використання матеріалу для розмноження рослин, вирощених у фермерському господарстві, що не узгоджується з політикою ЄС щодо підтримки родинних фермерських господарств.

Список використаних джерел:

1. Records of the Diplomatic conference for the revision of the International convention for the protection of new varieties of plants. UPOV Publication №. 346 (E). – Geneva. – 1991 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.upov.int/edocs/pubdocs/en/upov/pub346.pdf>

2. International Union for the Protection of New Varieties of Plants. Administrative and legal committee. Fiftieth Session. October 18 and 19, 2004. CAJ/50/7. Report adopted by the Committee. Geneva, March 29, 2005 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.upov.int/edocs/mdocs/upov/en/caj/50/caj5007.pdf>

3. Regulation (EU) № 1307/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy and repealing Council Regulation (EC) № 637/2008 and Council Regulation (EC) № 73/2009 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1307/oj>

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27.06.2014 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011_Text

5. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-p-Text>

6. Людмила Козловська. Ринок землі: агрохолдинги проти фермерів // Економічна правда. 02.02.2024 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/02/2/709456/>

Oleksandr Doroshenko

Ph.D. (Law), Senior Researcher, judicial expert, the director of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Nadiya Fedorova

PhD in Law, Academic Secretary at the Scientific Research Institute of Intellectual Property of National Academy of Legal Science of Ukraine

Grygoriy Dorozhko

Ph.D. (Engineering), Associate Professor, Deputy Director of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

PLAGIARISM AS AN INFRINGEMENT OF COPYRIGHT IN THE CREATIVE INDUSTRIES

Plagiarism as a phenomenon has deep historical roots. The term itself comes from the Latin word *plagium*, which means 'stealing'. It entered the Ukrainian language through the French word *plagiat*, which translates as 'robbery' or 'appropriation'. Initially, this concept was used in the literature to refer to the theft of a work or a part of it by another person [1, p. 128]. However, over time, plagiarism has acquired a broader interpretation and has become a key problem in many areas of intellectual activity.

According to Article 53(2)(1) of the Law of Ukraine 'On Copyright and Related Rights', plagiarism is defined as the publication of another's work or part of it under the name of a person who is not its author, in an unchanged or modified form [2]. This may apply to both original works and their translations or adaptations. It is important to note that the law is not limited to literary or scientific works - plagiarism can occur in any area where the result of intellectual activity is created, including music, fine arts, architecture, design and other types of creativity.

One of the key features of plagiarism is the dissemination of a work, which in the context of the law means bringing the work to the public. This may occur through distribution, public performance, display, or any other means of access to the work. The law does not provide a clear definition of the term 'distribution', but it is understood to mean all possible forms of bringing a work to the general public, including electronic means, interactive access or cable retransmission.

The issue of citation is one of the most important in the context of plagiarism. According to the Law, quoting is allowed without the author's permission if it is accompanied by the mandatory indication of the author's name and the source of borrowing. A quote may be used to clarify one's own opinion or to provide additional arguments in scientific or creative works. However, the problem of plagiarism often arises when quotations are used not from original sources, but from works that are themselves plagiarised. This is particularly difficult for legal regulation, as in such cases it is difficult to identify the original author of the work.

One example of case law in Ukraine is the case of the Ukrainian Music Publishing Group v. 1 1 TV and Radio Company. The plaintiff claimed that its copyright was infringed by the use of fragments of musical works in the television programme 'My Can'. The case concerned the use of several chords from four musical pieces during the TV programme. The court of first instance dismissed the claim, justifying its decision by the fact that each playback lasted no more than 10 seconds, which is enough time to guess the song, and the lyrics were not sung. The court recognised these actions as legal, considering them to be the use of short quotes. However, the Higher Commercial Court decided to remand the case for a new trial, determining that there had been an unfair public communication, as the fragments of the musical works were part of an integral audiovisual work [3]. This decision became an important precedent in the practice of copyright protection of musical works in Ukraine.

In view of the European integration processes, it is important to analyse the legislative approaches to plagiarism in the European Union. For example, in Poland, the Law on Copyright and Related Rights does not contain a clear definition of plagiarism [4]. However, Article 115 of this law provides for punishment for misappropriation of authorship or misrepresentation of information about the authorship of a work or part of it. Despite the existence of legislative regulation, Polish scholars such as Eugeniusz Moczuk and Arkadiusz Lesniak-Moczuk note that plagiarism

remains quite widespread. Judicial practice is the main mechanism for combating this violation in Poland [5, p. 17].

In Germany, the law also does not contain a specific definition of plagiarism, but this type of copyright infringement covers the misappropriation of another's work or scientific findings. Plagiarism in Germany is considered a form of illegal use of a work, which is punishable under Articles 97, 106 and 108 of the German Copyright and Related Rights Act [6]. German case law demonstrates that plagiarism can be applied not only to literary works, but also to music, fine arts and other types of creativity.

A striking example is the case of the German band Rammstein, which lasted more than 20 years. The essence of the case was that a two-second fragment of the drum part from Rammstein's song Metall auf Metall was used in the song by singer S. Setlur without the permission of the authors. The Federal Supreme Court of Germany ruled in favour of Rammstein, recognising the infringement of their copyright. However, the German Constitutional Court ruled in favour of S. Setlur, considering that the use of the short fragment did not exceed the limits of creative freedom and did not violate Rammstein's right to protect their intellectual property [7]. This case has become an important precedent in terms of the balance between copyright protection and creative freedom.

Plagiarism in the creative industries is particularly relevant for such areas as architecture, design, and jewellery. For example, in the case of the so-called Litschko Bridge in Yiv, Swiss architects accused their Ukrainian counterparts of plagiarising the design solutions presented in their 2013 project [8]. However, the architectural industry is particularly difficult to define the boundaries between plagiarism and borrowing. Case law in this area shows that even minor changes to a design can be an argument in favour of defending against plagiarism allegations.

In general, the problem of plagiarism covers not only literary works, but also music, architecture, design and other creative industries. This demonstrates the need to improve Ukraine's copyright legislation in order to more effectively protect the rights of creators and prevent misappropriation of their work. Taking into account Ukraine's European integration course and international practice, special attention should be paid to the development of judicial practice in the field of intellectual property protection, which will help to increase legal certainty and fairness in the use of creative results.

List of references

1. Petrenko V. S. The concept and types of plagiarism. Journal

of Civilistics. 2016. № 3. C. 128-131.

2. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine of 01 December 2022 No. 2811-IX. Official Gazette of Ukraine. 2023. № 3. Article 53.

3. Decision of the Commercial Court of Kyiv of 12 December 2011, Case No. 59/197. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/20844118> (accessed: 10.09.2024).

4. Polska: Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (Wersja od: 6 grudnia 2022 r.). Dz. U. 1994 Nr 24 poz. 83. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19940240083/U/D19940083Lj.pdf> (accessed: 09.09.2024).

5. Eugeniusz Moczuk, Dorota Amuda, Arkadiusz Leśniak-Moczuk. Plagiat jako forma braku poszanowania praw autorskich pracowników w nauki Perspektywa wiktymologiczna. Forum Polityki kryminalne. 2023. № 2 (6). C.15 – 26.

6. Germany: Act on Copyright and Related Rights (Copyright Act, as amended up to Act of September 1, 2017). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/474263> (accessed: 10.09.2024).

7. Germany: Bundesgerichtshof (BGH) Urteil gegen Setlurkomponisten. (Urt. v. 17.08.2011, Az. 5 U 48/05). URL: <https://www.lto.de/recht/nachrichten/n/urteil-gegen-setlur-komponisten-kurzes-sample-langer-prozess/> (accessed: 08.09.2024).

8. Semenik O. Creative industries vs plagiarism: 5 most high-profile Ukrainian cases of this year (2019). URL: <https://nachasi.com/creative/2019/09/06/creative-industries-plagiarism/> (accessed: 10.09.2024).

Дяченко Владислав Олександрович
заступник директора Навчально-наукового
центру заочної форми навчання, старший
викладач кафедри ЕОМ Харківського
національного університету радіоелектроніки,
ORCID 0000-0003-2725-8784,
380(68)4912815, vladyslav.diachenko@nure.ua

Ляшенко Олексій Сергійович
декан факультету Комп'ютерної
інженерії та управління Харківського
національного університету радіоелектроніки,
к.т.н., доцент, ORCID 0000-0002-0146-3934,
oleksii.liashenko@nure.ua, 380(98)2632623

Россіхін Василь Васильович
проректор з інноваційно-корпоративної
роботи та адміністрування Харківського
національного університету радіоелектроніки,
дійсний член (академік) Європейської академії
природничих наук, Заслужений працівник
освіти України, д.ю.н., професор,
ORCID 0000-0003-3423-8896,
vasyl.rossikhin@nure.ua, 380(67)1632403

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ З ТОЧКИ ЗОРУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Інтелектуальна власність (ІВ) є однією з ключових сфер, яка в останні роки переживає значні зміни як в Україні, так і в Європейському Союзі (ЄС). Ці зміни багато в чому пов'язані з розвитком цифрових технологій, особливо штучного інтелекту (ШІ), що ставить перед юристами, правовласниками та урядами нові виклики [1,2].

Україна протягом останнього десятиліття здійснила значні кроки для наближення свого законодавства до стандартів ЄС, зокрема в сфері захисту інтелектуальної власності. Реформа системи

ІВ в Україні включала створення Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ) та зміцнення законодавчої бази. Після цього Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» від 28 жовтня 2022 р. № 943-р передав функції НОІВ від Укрпатенту до державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ). Передача функцій НОІВ від Укрпатенту до УКРНОІВІ – наступний визначений законодавством крок з реалізації реформи інтелектуальної власності в Україні. Однак, актуальними проблемами залишаються: недостатній рівень правозастосування, відсутність достатньої експертизи та ресурсів, проблеми з патентною системою.

Хоча законодавство покращилося, практичне виконання норм щодо захисту прав ІВ залишається слабким. Піратство та контрафактні товари є серйозною проблемою, особливо в сфері авторського права та товарних знаків. Суди та правоохоронні органи часто не мають необхідної експертизи для ефективного вирішення складних справ, пов'язаних з ІВ. Крім того, проблемою є тривалий процес розгляду справ. Процес патентування залишається тривалим і часто надто складним для підприємців та інноваційних компаній.

В ЄС інтелектуальна власність є ключовим елементом розвитку інновацій та економіки знань. Проте, з розвитком технологій, особливо штучного інтелекту, виникають нові проблеми, які потребують сучасних підходів. Перша з них – взаємодія авторського права та штучного інтелекту. Одним з основних викликів є питання авторського права на твори, створені за допомогою ШІ. Чи може алгоритм, який створює музику, художні твори або текстові матеріали, отримати авторське право. Чи належать права розробнику цього алгоритму, чи користувачеві, що використовує ШІ. Друга проблема – патентування інновацій, створених ШІ. Питання про те, хто є автором інновацій, створених за допомогою штучного інтелекту, також стає все більш актуальним. В ЄС ведуться дискусії щодо можливості внесення змін до патентного законодавства, аби охопити інновації, створені штучним інтелектом, але ці питання все ще не вирішені. І, нарешті, вплив ШІ на права інтелектуальної власності. Штучний інтелект здатний аналізувати великі обсяги даних, що може призвести до порушень прав ІВ. Наприклад, ШІ може використовувати чужі твори без дозволу для навчання моделей, що викликає питання про те, як захищати дані та

твори, використовувані для таких цілей.

Україна, як держава, що рухається до вступу в ЄС, активно співпрацює з Європейським Союзом у питаннях інтелектуальної власності. Основними напрямками співпраці є гармонізація законодавства, підвищення ефективності правозастосування та розвиток експертизи в сфері ІВ. Зокрема, це стосується й питань, пов'язаних з ШІ, оскільки ЄС розробляє нові правила для врегулювання діяльності штучного інтелекту. Питання інтелектуальної власності на твори та інновації, створені за допомогою штучного інтелекту, залишаються складними та потребують значних правових зрушень як в Україні, так і в ЄС. Прогрес у цій сфері потребує перегляду існуючих норм та введення нових правових категорій. Основні питання, які повинні бути вирішені в майбутньому: забезпечення балансу між захистом прав творців і свободою використання інструментів штучного інтелекту для творчості, роль держав у регулюванні процесів автоматизованого створення інновацій та уникнення монополізації нових технологій великими корпораціями, які володіють правами на алгоритми та дані.

Таким чином, розвиток інтелектуальної власності в умовах цифрової ери та технологій штучного інтелекту є однією з ключових правових тем сучасності, що вимагає як наукових досліджень, так і практичних рішень для захисту прав усіх учасників процесу.

Одним з важливих аспектів є підготовка українських експертів з питань ІВ до роботи з новими технологіями. ЄС вже зараз надає підтримку Україні в розробці сучасних підходів до регулювання штучного інтелекту та захисту ІВ в цифрову еру.

Використання інструментів ШІ створює нові можливості для інновацій, але також піднімає важливі питання з точки зору інтелектуальної власності ІВ [3]. Сфера ІВ традиційно регулює права на результати інтелектуальної діяльності людини, однак із розвитком ШІ постає питання, як захищати твори, що створені або допомогли створити ці алгоритми. У цьому контексті виділяються кілька ключових аспектів, які потребують уваги: авторське право на твори, патенти та інновації, створені за допомогою ШІ, використання чужих даних для навчання ШІ, етичні аспекти використання ШІ в творчості та інноваціях.

Одна з найбільш дискусійних тем у сфері ІВ стосується того, чи можуть твори, створені штучним інтелектом, бути захищені

авторським правом і кому належать ці права. В традиційній системі ІВ авторське право належить особі, яка створила твір. Однак ШІ може створювати тексти, музику, зображення та інші форми творчих робіт без прямої участі людини. За поточними стандартами, правові системи не визнають штучний інтелект суб'єктом права. Тобто він не може бути автором або володіти правами на твори, які створює. Якщо ШІ створив твір, права можуть належати розробнику алгоритму, власнику системи або користувачу, який використовував цей ШІ для створення твору. Це залежить від конкретної правової ситуації та умов використання програмного забезпечення.

Для навчання моделей штучного інтелекту часто використовуються великі обсяги даних, які можуть включати твори, захищені авторським правом, такі як зображення, музика чи тексти. Це викликає питання щодо законності використання таких даних та їх подальшого застосування. У багатьох випадках дані, які використовуються для навчання моделей, є чужою інтелектуальною власністю. Законодавство деяких країн може вважати таке використання порушенням, особливо якщо воно відбувається без дозволу правласників. Виникає питання, чи є результат творчості ШІ, що було навчено на основі чужих даних, самостійним і оригінальним твором або ж він є похідним твором.

Патентне право стосується захисту технологічних винаходів, і тут також постають питання щодо того, чи можуть бути винаходи, створені штучним інтелектом, запатентовані. За сучасними стандартами патентування винахідником може бути тільки людина. Але з огляду на те, що ШІ здатний розробляти інноваційні рішення або поліпшувати технології, виникає питання, чи можна визнати алгоритм винахідником. У разі винаходів, що розробляються ШІ, є й ймовірність, що ці інновації не будуть визнані патентоздатними, якщо законодавство не адаптується до нових умов.

Поряд з правовими питаннями, використання ШІ у творчості та інноваціях піднімає етичні питання щодо справедливого використання технологій. ШІ здатен створювати твори мистецтва або музику на рівні, який може замінити роботу людських авторів, що викликає занепокоєння щодо збереження творчих професій. Великі корпорації, які володіють ресурсами для розробки потужних моделей ШІ, можуть отримати монополію на створення інноваційних рішень та творів. Це може створити нерівність у

доступі до технологій. На сьогодні немає універсального правового рішення для всіх питань, що стосуються ШІ та ІВ. Проте в ЄС, США та інших країнах вже ведуться дискусії щодо необхідності адаптації законодавства до нових реалій. Серед можливих шляхів вирішення: розробка нових категорій прав ІВ, які охоплювали б твори та винаходи, створені за допомогою ШІ визначення чітких правовідносин між розробниками ШІ, користувачами та третіми сторонами у контексті використання ІВ запровадження нових правових механізмів для захисту творців, чії твори використовуються для навчання моделей ШІ.

Штучний інтелект стає невід'ємною частиною творчої та науково-технічної діяльності, але його використання породжує складні питання в сфері інтелектуальної власності. Необхідність врегулювання правових аспектів, пов'язаних з авторськими правами, патентами та використанням даних, стає критично важливою. Законодавці мають реагувати на ті питання та проблеми, які ставить перед ними технологічний прогрес, розробляючи нові механізми для забезпечення балансу між інтересами творців, користувачів технологій і суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Арданов О.Є. Європейські стандарти відповідальності інформаційних посередників за порушення авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах: Матеріали науково-практичної конференції травня 2016 р., м. Київ. Упорядн. Дорогих С.О. К. 2016. с. 102-108.

2. Дяченко В.О., Ляшенко О.С., Россіхіна Г. В. Машинне навчання як інструмент реалізації концепції Сталого розвитку в Україні // Закарпатські правові читання. Сталий розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти XVI міжнародна науково-практична конференція, 26-27 квітня 2024 р. Ужгород – 2024., с.473-476. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-377-7-131>.

3. Бутинський В.Я., Дяченко В.О., Россіхін В. В. Вплив інструментів та моделей штучного інтелекту на досягнення операційних цілей сталого розвитку в Україні // Закарпатські правові читання. Сталий розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти XVI

міжнародна науково-практична конференція, 26-27 квітня 2024 р.
Ужгород – 2024., с.500-503. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-377-7-139>.

КРОПИВНИЦЬКА Валерія, здобувач
ступеня вищої освіти бакалавр
Національної академії внутрішніх справ

БУРДЮХ Євгенія, здобувач
вищої освіти ступеня магістра
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
2 курс ОС «магістр», спеціальність 081 Право.

Науковий керівник: **ВЕДЕНЯПІНА Марина**, к.ю.н., доцент
кафедри економічної безпеки та приватного
права Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744
marveden27@gmail.com

КОНСТИТУЦІЙНЕ СПРИЯННЯ НАУЧНОГО ПРОГРЕСУ НА ПРИКЛАДІ США-ЯК ВАЖЕЛІ РОЗВИТКУ І ЗАХИСТУ ПРАВ ІВ

Відповідно до п. 1 ст. 418 Цивільного кодексу право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом [1].

Слід зазначити, що право інтелектуальної власності в Україні регулюється Цивільним Кодексом України, Законами України: «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на сорти рослин» та іншими законами [2].

Наше законодавство, а саме Конституція України, у ст. 41 закріплює право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Отже, забороняється використання та поширення без згоди особи результатів її інтелектуальної діяльності [3]. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права [1].

Право інтелектуальної власності забезпечується цілою низкою багатосторонніх міжнародних договорів, до значної частини яких приєдналась й Україна. До числа основних міжнародно-правових договорів з питань охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності відносяться, зокрема, Паризька конвенція про охорону промислової власності 15 (1883 рік), Паризький акт Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1971 рік), Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року, Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (1961 рік), Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29 жовтня 1971 року та інші.

В Україні на конституційному рівні охороняються права і інтереси людини-творця, чиєю розумовою працею створюються нематеріальні об'єкти. У частинах першій та другій статті 54 Основного Закону передбачено, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Загальні положення про право інтелектуальної власності та основні об'єкти цього права викладено у Книзі четвертій Цивільного кодексу України (статті 418–508). У главі 16 Господарського кодексу України передбачено норми про використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності (статті 154–162). Крім того, право інтелектуальної власності забезпечується профільними законами щодо охорони прав на різні об'єкти цієї власності (профільні закони). До кола цих профільних законів належать: «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про племінну справу у тваринництві», «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Стаття 432 Цивільного Кодексу України передбачає також спеціальні засоби захисту права інтелектуальної власності у судовому порядку. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема про: 1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів 2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності 3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів 4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь 5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення 6) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [4, стр.14,18,31].

Закон про інтелектуальну власність США стосується законів щодо захисту та забезпечення прав творців і власників винаходів, творів, музики, дизайнів та інших творів, відомих як «інтелектуальна власність». Існує кілька сфер інтелектуальної власності, включаючи авторське право, торгові марки, патенти та комерційну таємницю. Захист інтелектуальної власності передбачає реєстрацію торговельної марки, патенту чи авторського права для отримання найбільших прав на активи клієнта. У випадку торговельної марки або патенту процес передбачає підготовку та подання заявки до Управління патентів і торгових марок США (ПТО) і реагування на питання, пов'язані з діями ПТО, доки торгова марка не буде зареєстрована або виникнуть проблеми з патентом [5].

З історії патентної системи США. У XVI столітті, в період колонізації сучасної території США англіцями та війни за незалежність (1775– 1783 рр.), право на інновації захищав британський Патентний закон Єлизавети I. Вперше власне патентне законодавство було прийнято Першим Конгресом США в 1790 р., а його нова версія з'явилася лише через 46 років — у 1836 р. Саме тоді

було закладено ключові принципи правової охорони результатів технічної творчості та започаткована нумерація американських винаходів. Американське суспільство приділяє велику увагу розвитку творчої діяльності населення і захисту її результатів.

Недарма перша стаття (розділ 8) Конституції США містить такий пункт: «сприяти прогресу науки і корисних мистецтв, забезпечуючи на певний строк авторам і винахідникам виключне право на їхні твори і відкриття» [6, стр.62].

Законодавство, що регулює інтелектуальну власність (ІВ) у Сполучених Штатах, відповідає міжнародним стандартам. Захист, який пропонується іноземним та вітчизняним правовласникам, має високий рівень [7].

Офіс торгового представника США (USTR) контролює права інтелектуальної власності по всьому світу і бореться з крадіжкою інтелектуальної власності, оскільки крадіжка інтелектуальної власності впливає на 18 мільйонів американців, чия життєдіяльність залежить від захисту інтелектуальної власності. USTR оцінює країни та оцінює їх відповідно до того, як ці країни забезпечують захист прав інтелектуальної власності. Спеціальний звіт 301 - це щорічний огляд глобального стану захисту прав інтелектуальної власності та правозастосування, виданий USTR. Найгірші кривдники потрапляють до «Пріоритетного списку спостереження» [8].

Тож, право інтелектуальної власності є фундаментальним інструментом захисту творчості та інновацій. Як свідчать наведені вище матеріали, воно регулюється широким спектром законодавчих актів на національному та міжнародному рівнях. Висновок, щодо регулювання права інтелектуальної власності в Україні та за кордоном, демонструє важливість правового захисту результатів інтелектуальної та творчої діяльності. Українське законодавство, зокрема Конституція, Цивільний кодекс та спеціальні закони, гарантують права авторів і винахідників, передбачаючи як майнові, так і немайнові права. Особлива увага приділяється міжнародним угодам, до яких приєдналася Україна, зокрема Паризька та Бернська конвенції, що встановлюють загальні принципи охорони інтелектуальної власності. Окрім того, в США існує високоорганізована патентна система, що надає правовласникам надійний захист на рівні міжнародних стандартів. Різні механізми, включаючи судовий захист і міжнародні угоди, допомагають запобігати порушенням і забезпечують дотримання прав інтелектуа-

льної власності в глобальному масштабі.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 №435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> Text.
2. Право інтелектуальної власності: основні моменти. URL: <https://go-advocate.com/pravo-intelektualnoji-vlasnosti-pravo-yntellektualnoj-sobstvennosti/>.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254_D0_BA/96-D0_B2_D1_80 Text.
4. Джунь В.В. Право інтелектуальної власності, Київ ДП Видавничий дім Персонал 2017. Стр.14,18,31.
5. GGeorgeTown University, Intellectual Property Law. URL: georgetown.edu/your-life-career/career-exploration-professional-development/for-jd-students/explore-legal-careers/practice-areas/intellectual-property-law/
6. Андросчук Г.О., Работягова Л.І. Реформа патентної реформи США: аналіз змін, 2017. Стр. 62.
7. INPI, Інтелектуальна власність у США. URL: <https://www.inpi.fr/uk/> D1 96 D0 BD D1 82 D0 B5 D0 BB D0 B5 D0 BA D1 82 D1 83 D0 B0 D0 BB D1 8C D0 BD D0 B0 D0 B2 D0 BB D0 B0 D1 81 D0 BD D1 96 D1 81 D1 82 D1 8C D1 83 D0 A1 D0 BF D0 BE D0 BB D1 83 D1 87 D0 B5 D0 BD D0 B8 D1 85 D0 A8 D1 82 D0 B0 D1 82 D0 B0 D1 85.
8. LibreTexts Ukrayinska, Права інтелектуальної власності по всьому світу. URL: <https://ukrayinska.libretexts.org/> D0 91 D1 96 D0 B7 D0 BD D0 B5 D1 81/ D0 91 D1 96 D0 B7 D0 BD D0 B5 D1 81/ D0 A0 D0 BE D0 B7 D1 88 D0 B8 D1 80 D0 B5 D0 BD D0 B8 D0 B9 D0 B1 D1 96 D0 B7 D0 BD D0 B5 D1 81/ D0 9A D0 BD D0 B8 D0 B3 D0 B0 3A D0 9C D1 96 D0 B6 D0 BD D0 B0 D1 80 D0 BE D0 B4 D0 BD D0 B8 D0 B9 D0 B1 D1 96 D0 B7 D0 BD D0 B5 D1 81/13 3A D0 92 D0 B8 D0 BA D0 BE D1 80 D0 B8 D1 81 D1 82 D0 B0 D0 BD D0 BD D1 8F D0 B4 D0 B2 D0 B8 D0 B3 D1 83 D0 BD D0 B0 D0 B3 D0 BB D0 BE D0 B1 D0 B0 D0 BB D1 8C D0 BD D0 B8 D1 85 D1 96 D0 BD D0 BD D0 BE D0 B2 D0 B0 D1 86 D1 96 D0 B9/13.03 3A D0 9F D1 80 D0 B0 D0 B2 D0 B0 D1 96 D0 BD D1 82 D0 B5 D0 BB D0 B5 D0 BA D1 82 D1 83 D0 B0 D0 BB D1 8C D0 BD D0 BE D1 97 D0 B2 D0 BB D0 B0 D1 81 D0 BD D0 BE D1 81 D1 82 D1 96 D0 BF D0 BE D0 B2 D1 81 D1 8C D0 BE D0 BC D1 83 D1 81 D0 B2 D1 96 D1 82 D1 83.

ПАСЬКО Дмитро, здобувач
ступеня вищої освіти магістр Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **ВЕДЕНЯПІНА Марина**, к.ю.н.,
доцент кафедри економічної безпеки та
фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744
marveden27@gmail.com

ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ

Право інтелектуальної власності – це право особи на результати інтелектуальної, творчої, діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності визначений Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами. [2]

Книга четверта Цивільного кодексу України регулює питання пов'язані з правом інтелектуальної власності. Також в 2001 році Україна приєдналася до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми. Про що свідчить Закон України «Про приєднання України до Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми.» від 20 вересня 2001 року. Метою договору є вдосконалення та підтримка охорони прав виконавців і виробників найбільш ефективним шляхом, в тому числі і за рахунок співпраці і використання однакових методів роботи. Україна як і інші країни на момент підписання договору розуміли стрімкий характер розвитку держав в культурному, соціальному, а також в технічному напрямку. Саме в зав'язку з стрімким розвитком технологій питання захисту прав власності набуває особливої важливості.[6]

Серед актуальних проблем пов'язаних з правом інтелектуальної власності необхідно звернути увагу на наступні: випуск піратської продукції, дещо затягнутий час оформлення патентів, недостатнє інформаційне забезпечення діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності. [6]

Випуск піратської продукції напевно є найбільш проблемним питанням в сфері забезпечення права інтелектуальної власності. Україна є членом світової спільноти і дотримується всіх міжнародних зобов'язань. Відповідно до Кримінального кодексу України, відповідальність за порушення права інтелектуальної відповідальності настає відповідно до норм передбачених статтею 176 та 177 вказаного кодексу. Відповідальність перед законом не зупиняє осіб, що порушують права власності. Наразі великі компанії на інформаційному просторі прикладають усіх зусиль для боротьби з піратством. Наприклад компанія «Google». Наприклад одна з мотивацій піратів, це отримання прибутку. Google позбавляє «піратів» такої можливості. Також через політику прозорості, кожен може подати скаргу на порушення прав інтелектуальної власності, і компанія у випадку підтвердження скарги видалить інформацію з своїх сервісів. Також вони залучають до цієї роботи інші компанії ІТ-спеціалістів, які також допомагають компанії забезпечувати право інтелектуальної власності.

До інтелектуальної власності належать наступні об'єкти:

- 1) Об'єкти авторського права та суміжних прав
- 2) Об'єкти науково-технічної творчості
- 3) Комерційні позначення
- 4) Торгові марки

Основоположні проблеми що й спонукають людей до порушення прав інтелектуальної власності в Україні. Майже в кожного громадянина України, у якого в користуванні знаходиться домашній комп'ютер чи ноутбук, є піратські програми. Мотивом є економія коштів. Особливо що стосується програмного забезпечення, не кожен хоче платити за нього, і не бачить нічого поганого в тому що буде використовувати функціонал піратської, а не ліцензійної програми. Наприклад компанія Microsoft випускає операційну систему Windows, а також програмне забезпечення Microsoft Office. Операційна система та програмне забезпечення компанії Microsoft це їхня власність, і для використання функціоналу необхідно придбати ліцензійний ключ. В процесі придбання користувач підписує договір в якому прописані всі права і обов'язки обох сторін. Враховуючи нелегку економічну ситуацію в Україні, вартість операційної системи та програмного забезпечення, яке необхідно сплачувати кожного місяця, сума для пересічного громадянина дещо завищена, що і спонукає людей до піратства. Microsoft підійшов до питання використання ліцензійних версій їх забезпечення дуже гостро, а тому навіть ті хто зміг «зпіратити» їх програмне забезпечення не зможе

використовувати функціонал комфортно.

Єврокомісія із захисту і забезпечення прав інтелектуальної власності випускає щорічні звіти, в яких висвітлює рейтинг країн в яких порушується право інтелектуальної власності. Відповідно до даних з щорічного звіту, Україна посідає друге місце в цьому рейтингу. Порушення прав інтелектуальної власності, що відбуваються в Україні приносять збитки не лише самій державі, а й Європейському Союзу.

Одна з проблем України в сфері забезпечення прав інтелектуальної власності є плагіат. В кожній сфері діяльності з плагіатом відбувається боротьба відповідно до доступних у них засобів. Наприклад у вищих навчальних закладах, при написання курсових, дипломних, магістерських, наукових робіт, проводиться перевірка автентичності, та рецензування роботи. Зазвичай перевірка на автентичність відбувається комп'ютером, який перевіряє відсоток оригіналу в тексті, рецензування роботи проводить викладач, який перевіряє роботу. За рахунок проведення всього двох заходів кількість плагіату робіт зменшилась в декілька разів.

Судова система України не може забезпечити державу ефективним механізмом боротьби з порушенням прав інтелектуальної власності. Неналежний рівень професійної підготовки суддів, що розглядають питання пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності призводить не до швидкого розгляду і вирішення справи, а лише до затягування судового процесу. Особливо це стосується як напряму випадків порушення прав інтелектуальної власності, так і вирішення питань транзиту контрафактної та піратської продукції на ринку.

Таким чином, забезпечення права інтелектуальної власності є актуальним питанням в Україні. Воно має свої недоліки та проблеми. Та проаналізувавши нормативно правове забезпечення, привертає увагу постійна робота над цим питанням. Постійне оновлення законодавства, євроінтеграційні аспекти, що впроваджуються в діяльність пов'язану з забезпеченням права інтелектуальної власності, міжнародні та все українські наукові конференції з обговоренням актуальних проблем та можливими шляхами їх вирішення. Кожна складова проведеної роботи приводить до результату і зменшенню випадків порушення прав інтелектуальної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, ст. 141)
2. Цивільний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356)
3. Закон України «Про Авторське право і суміжні права» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, №57, ст. 166)
4. Закон України «Про приєднання України до договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 2, ст. 15)
5. Договір Всесвітньої Організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року.
6. Базилевич В.Д. «Інтелектуальна власність» підручник К.: Знання, 2006 -431 с.

ПІДВИСОЦЬКА Мирослава, здобувач
ступеня вищої освіти магістр Національної
академії внутрішніх справ, pidvysotska51@gmail.com

Керівник: **ВЕДЕНЯПІНА Марина**, к.ю.н.,
доцент кафедри економічної безпеки та
фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744
marveden27@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Багаторічне тривання збройної агресії російської федерації проти України впливає на всі сфери соціального життя населення. Однією з таких гострих проблем є правовий захист прав і свобод людини, зокрема, у сфері права інтелектуальної власності.

У період збройного конфлікту з'являються нові проблеми та посилюються вже існуючі. Основні проблеми можна розділити на кілька ключових аспектів, таких як: відсутність ефективних механізмів захисту продуктів інтелектуальної діяльності, перешкоджання створенню повноцінного економічного обороту таких об'єктів, що в свою чергу стає причиною недооцінки активів підприємств. «Витік» інформації завдає шкоди їхній діловій репутації та подекуди стає причиною банкрутств та «недружніх поглинань».

Для економіки України подібне явище становитиме особливу небезпеку в період повоєнної відбудови, оскільки і сама держава, і суб'єкти господарювання можуть зазнати суттєвих фінансових втрат.

Національні режими та інші механізми численних міжнародних угод значно розширили можливості доступу іноземців до систем національно-правового захисту, проте на сучасному етапі міжнародний оборот інтелектуальної власності досить ускладнений.

Загалом правовласнику необхідно покладатися на вимоги законів тієї держави, в якій він потребує охорони своїх прав. У результаті може скластися ситуація, коли в одній державі є правовий захист інтелектуального продукту, а в іншій немає.

Кожний винахід існує у світі як матеріальний предмет, створений в результаті активної діяльності людини, незважаючи на те чи запатентований він, чи ні. Втім у правовому полі продукти інтелектуальної власності не є монолітними.

Наприклад патент, отриманий в одній країні не надає автоматичного володіння правом на винахід у іншій країні, а в окремих випадках – продукт інтелектуальної власності не зможе охоронятися іншою країною, оскільки такий винахід відсутній у списку продуктів інтелектуальної власності, що охороняються цими країнами.

За понад 2 роки повномасштабної війни з територій України виїхало майже 6,2 млн осіб, що намагаються вижити в інших країнах у законний спосіб. Українці – творча, винахідлива нація, і, отримавши результат своєї інтелектуальної діяльності (винахід, продукт), для захисту прав інтелектуальної власності та патентування, звертатимуться до державних органів тих країн, де вони фактично проживають, що в свою чергу кидає нам нові виклики у питаннях захисту прав інтелектуальної власності.

Всі ці «територіальні неузгодженості» підсилюють наш інтерес до дослідження правил охорони інтелектуальної власності в інших країнах, для інтеграції та співпраці з ними в майбутньому.

Так, через війну в Україні Офіс інтелектуальної власності Європейського Союзу (United States Patent and Trademark Office - далі EUIPO) повністю припинив співпрацю з Роспатентом та Євразійським патентним відомством (далі ЄАПВ), як і USPTO у США. Останнє зазначило, що заявники, що подають міжнародні заявки згідно з Договором про патентну кооперацію, повинні знати, що вибір Роспатенту в якості Міжнародного пошукового органу або Органу міжнародної попередньої експертизи може завадити успішній обробці міжнародних заявок згідно з РСТ, у зв'язку з можливими проблемами, які виникнуть з перерахуванням комісії через фінансові установи.

В умовах агресивної війни порушення прав інтелектуальної власності мають місце і через знищення або пошкодження матеріальних носіїв інтелектуальної власності. Наприклад, втрати архівів, патентних заявок, баз даних чи об'єктів авторського права.

Використання об'єктів інтелектуальної власності без дозволу власників. Особливо в «агресивних» регіонах часто ігноруються авторські права, торговельні марки або патенти.

А також спостерігається розповсюдження піратського контенту. У періоди нестабільності відбувається зростання незаконного використання програмного забезпечення, музики, фільмів тощо.

Проблеми захисту прав інтелектуальної власності присутні також і у цифровому середовищі. Чисельні кіберзагрози, хакерські атаки можуть спрямовуватись на бази даних патентних відомств або компаній, що володіють правами інтелектуальної власності.

Особливої уваги потребує і розповсюдження дезінформації. Використання чужих торговельних марок або винаходів для пропаганди чи шахрайства.

Також, через надвеликі об'єми інформації, що поширюються мережею інтернет, мають місце і порушення авторського права у соцмережах. У період війни спостерігається активне використання контенту, що охороняється авторським правом, без належного дозволу.

Неабиякі складності створює і функціонування державних інститутів. Через обмежену діяльність державних органів, військовій дії можуть ускладнювати роботу патентного відомства, судів або інших органів, відповідальних за захист прав інтелектуальної власності. Систематичні загрози безпілотних та ракетних обстрілів призводять до перенесення справ або затримок у розгляді таких справ. Судові та адміністративні процеси щодо порушень прав інтелектуальної власності можуть бути призупинені.

Проблеми захисту прав інтелектуальної власності під час агресивної війни росії проти України торкаються міжнародних аспектів та їх трансграничного захисту. Українські компанії непоодинокі стикаються з перепонами у відстоюванні своїх прав за кордоном через війну.

Через застосування санкцій проти держави-агресора багато країн запровадили обмеження щодо реєстрації чи продовження прав на інтелектуальну власність російських компаній.

Вищеперераховані та багато інших проблем, створені російською агресією, ускладнюють процеси комерційної експлуатації інтелектуальної власності. Власники патентів часто втрачають доходи від інтелектуальної власності. Підприємства та автори можуть не отримувати прибуток через неспроможність реалізовувати ліцензії або комерціалізувати свої об'єкти інтелектуальної власності.

Ще однією проблемою захисту прав інтелектуальної власності є незаконне використання торговельних марок. Наприклад, використання українських брендів у росії без дозволу правовласників. В даних умовах захист прав інтелектуальної власності стає майже неможливим.

Нами пропонуються деякі шляхи вирішення таких викликів: діджиталізація процесів забезпечення цифрового доступу до реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності прийняття спеціальних норм, які враховують виклики війни, наприклад, продовження строків дії прав інтелектуальної власності.

Співпраця з Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) та іншими міжнародними партнерами надасть нашій країні міжнародну підтримку.

Для підтримки бізнесу, що в умовах повномасштабної війни є «рятувальним жилетом» економіки, можуть застосовуватись такі інструменти як: надання консультацій, спрощення процедур, створення умов для захисту прав.

Захист прав інтелектуальної власності у воєнний час є важливим елементом економічної стабільності та післявоєнного відновлення. Для України цей аспект набуває особливого значення у контексті збереження культурної та технологічної спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. С. 141. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254 D0 BA/96-D0 B2 D1 80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80) Text.
2. Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 22, ст.168
3. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> Text.
4. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст.356) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Романовська Надія, студентка
2 курсу магістратури
юридичного факультету
Державного університету
інфраструктури та технологій

Науковий керівник
Добкіна Катерина Робертівна
Д.ю.н., професор
Декан юридичного факультету
Державного університету
інфраструктури та технологій
Київ, Україна

Collaborative Law як самостійний альтернативний спосіб урегулювання цивільно-правових спорів.

У сучасному світі, де конфлікти стають неминучими, пошук альтернативних способів їх вирішення набуває особливої актуальності.

Collaborative Law — це інноваційна правова модель, яка ґрунтується на принципах добровільного співробітництва сторін, що прагнуть досягти взаємовигідного рішення без необхідності звернення до суду. Ця модель дозволяє зменшити стрес, пов'язаний із судовими процесами, і сприяє формуванню більш позитивних взаємин між сторонами, що особливо важливо в контексті тривалих і емоційно напружених спорів. У роботі висвітлено історію розвитку цієї моделі права, її основні принципи, а також переваги та недоліки. Важливим аспектом є положення про дискваліфікацію, яке означає, що адвокати зобов'язані відмовитися від подальшого представництва сторін у судовому порядку у разі, якщо мирна угода не була досягнута. Це зобов'язання стимулює адвокатів і сторони докладати максимальних зусиль для досягнення взаємовигідних домовленостей. В рамках дослідження було проведено емпіричне опитування серед адвокатів і клієнтів, яке показало, що більшість опитаних позитивно оцінюють результати цього підходу. Автори підкреслюють, що, хоча Collaborative Law є ефективним у багатьох випадках, його застосування вимагає додаткового вивчення та покращення, особливо щодо впливу на клієнтів, адвокатів та судову

систему. Отримані дані вказують на значний потенціал цього процесу в сучасній юридичній практиці, зокрема завдяки його здатності вирішувати конфлікти швидше, дешевше та менш травматично для учасників у порівнянні з традиційним судовим процесом.

Процес Collaborative Law, як один з альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів, майже не досліджувався в українській науковій літературі. Зважаючи на це, ми звертаємося до закордонних досліджень, які свідчать, що за тринадцять років з моменту свого зародження практика Collaborative Law досягла значних успіхів у вирішенні спорів. Зокрема, важливо згадати праці Стюарта Вебба, засновника Collaborative Law, який впровадив цей підхід з метою створення менш конфліктного процесу для вирішення правових спорів. Крім того, праці С.С. Немченко також мають значну вагу, оскільки вона виділяє Collaborative Law як ефективний метод урегулювання спорів, особливо в сфері сімейного права.

На нашу думку, однією з головних проблем у застосуванні Collaborative Law є недостатня кількість емпіричних досліджень щодо його ефективності, зокрема в контексті української правової системи. Незважаючи на те, що цей метод альтернативного вирішення спорів активно застосовується в багатьох зарубіжних країнах і має значні переваги, як зниження стресу, витрат і покращення відносин між сторонами, його впровадження в Україні стикається з рядом викликів.

Одна з ключових проблем полягає у відсутності нормативної бази, яка б регулювала застосування Collaborative Law у правовій системі. Сама концепція, що полягає в добровільній співпраці сторін без звернення до суду, потребує суттєвих змін у правовій культурі, де переважає судовий розгляд як основний спосіб вирішення конфліктів. У зв'язку з цим існує ризик, що цей метод не отримає належного поширення без належної підтримки з боку законодавства та правничих інституцій.

Вирішення цієї проблеми, на нашу думку, полягає у кількох напрямках.

По-перше, необхідно розробити законодавчі акти, які б інтегрували принципи Collaborative Law у національну правову систему, зокрема в контексті сімейних і цивільно-правових спорів. Це дозволить забезпечити правову визначеність та прозорість процесу для всіх учасників.

По-друге, слід активно проводити навчання та підвищення кваліфікації адвокатів, які практикуватимуть Collaborative Law. Важливим є також підвищення обізнаності серед населення щодо можливостей цього методу, оскільки більшість потенційних клієнтів надають перевагу традиційним судовим процедурам через брак інформації про інші способи вирішення конфліктів.

Нарешті, важливим є впровадження спеціалізованих програм досліджень та опитувань, які дозволять оцінити практичну ефективність Collaborative Law в українських умовах. Цей підхід допоможе не лише поширити метод, але й адаптувати його до потреб та особливостей української правової системи, забезпечивши довгостроковий успіх у правовій практиці України.

Як зазначає Том: «Я логічна людина, це очевидний процес, чому він не прижився раніше» Частково відповідь криється у принципі інерції. Для адвокатів ця модель вимагає не лише додаткового навчання, але й того, що Теслер називає: глибшим переоснащенням себе — старі звички повинні бути деконструйовані та замінені новими. Для клієнтів це завдання ще складніше, оскільки їм доводиться відмовлятися від багатьох уявлень, які суспільство нав'язує щодо розлучення. Це включає навички спілкування та ведення переговорів в емоційно напружені моменти, коли засвоїти нові підходи набагато важче.

Обом групам — адвокатам і клієнтам — легше діяти так, як це робилося раніше. Але не лише інерція перешкоджає широкому застосуванню Collaborative Law. Для юристів етичні та професійні обов'язки можуть сприйматися як такі, що конфліктують з угодою Collaborative Law, хоча це не обов'язково так. Навіть якщо ці обмеження подолані, деякі адвокати вважають, що Collaborative Law обмежує їхню роботу. Деякі клієнти можуть побоюватися додаткових витрат у разі невдачі процесу або сумніватися, чи будуть їхні партнери дотримуватися правил.

Однак потенційні клієнти Collaborative Law – це люди, чий стосунки з партнерами достатньо функціональні для ведення переговорів. Це та ж група клієнтів, які останні два десятиліття обирали медіацію. Крім того, прихильникам Collaborative Law необхідно переконати цих клієнтів, що цей підхід є кращою альтернативою. Якщо взяти за приклад розвиток медіації при розлученнях, Collaborative Law цілком може стати життєздатним третім варіантом для пар, що розлучаються, у найближчому майбутньому.

Список використаної літератури.

1. Pauline H. Tesler. Collaborative Law: Achieving Effective Resolutions in Divorce Without Litigation. American Bar Association. 3rd ed. 2013.

2. майнер К. Вирішення конфліктів шляхом кооперації – метод Collaborative Law. Додаткові можливості для адвокатів. Медіація і право: матеріали третього щорічного форуму. 2017.

3. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Впровадження способів альтернативного вирішення правових спорів (ADR – Alternative Dispute Resolution). Приватне право і підприємство. Випуск № 9.

4. Elizabeth Neff, Couples Make the Best of Divorce Collaborative proceedings focus on keeping marital breakups civil Divorce Can Be an Amicable Split, SALT LA E TRIBUNE, February 9, 2002.

5. Stuart Webb, An Idea Whose Time Has Come: Collaborative Law: An Alternative for Attorneys Suffering 'Family Law Burnout', MATRIMONIAL STRATEGIST, July 2000.

6. Diya Gullapalli, A Growing Number of Unhappy Couples Try 'Collaborative Divorce', WALL ST. J., July 17, 2002.

7. See Id. Chris Bergeron, Courting Divorce Without Courts Couples work together to part legally, THE BOSTON HERALD, Jan. 5, 2003.

8. Anita umar, Lawyers Promote Simpler Divorces, ST. PETERSBURG TIMES, Sept. 25, 2001.

9. Ross Werland, A kinder, Gentler Divorce Lawyers and their Clients Agree There Must be a Better Way, CHICAGO TRIBUNE, Sept. 26, 1999.

10. Family Section Louisa amp, For Better, Not Worse: In Collaborative Divorce, Couples Vow to Avoid Strife, MILWAU EE JOURNAL SENTINEL, Mar. 8, 2003, available at <http://www.jsonline.com/>.

11. Douglas C. Reynolds Doris F. Tennant, Collaborative Law-An Emerging Practice, BOSTON BAR JOURNAL 12, 29 (2001).

12. Colby Cosh, Divorce Without Poison: A Family-Law Innovation Empties Medicine Hat Courtrooms and Gains Attention Around the Continent, ALBERTA REPORT, Mar. 2002, at 30.

13. Mary E. O'Connell, The Bookshelf. Pauline H. Tesler, Collaborative Law: Achieving Effective Resolution in Divorce Without Litigation, 40 Fain. Ct. Rev. 403, July, 2002.

Россіхіна Галина Володимирівна професорка
кафедри державно-правових дисциплін
Харківського національного університету імені
В.Н. Каразіна, д.ю.н., професор, дійсний член
(академік) Європейської академії природничих
наук, ORCID 0000-0001-8436-039X

Яценко Олена Григорівна
методист Навчально-наукового центру
заочної форми навчання Харківського
національного університету радіоелектроніки,
ORCID 0009-0003-1250-2411,
olena.iatsenko@nure.ua, 380(99)1165444

Дяченко Владислав Олександрович
заступник директора Навчально-наукового
центру заочної форми навчання, старший
викладач кафедри ЕОМ Харківського
національного університету радіоелектроніки,
ORCID 0000-0003-2725-8784, 380(68)4912815,
vladyslav.diachenko@nure.ua

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) значно змінив правову сферу, особливо в контексті інтелектуальної власності (ІВ). З одного боку, ШІ надає потужні інструменти для захисту прав ІВ, зокрема для автоматизованого виявлення порушень та удосконалення юридичних процедур. Однак, водночас, ці ж технології можуть бути використані для порушення прав ІВ, зокрема через автоматизоване створення підроблених творів та шахрайських маніпуляцій із захищеними творами [1,2].

Одним із найсерйозніших викликів, які виникли завдяки ШІ, є deepfake-технології, що використовуються для створення синтетичних медіа (фальшивих зображень, відео, звуку),

які виглядають як реальні [3]. За допомогою нейромереж, зокрема генеративних змагальних мереж [4], ШІ може створювати візуальні та аудіоматеріали, що точно імітують захищені твори або інтелектуальну власність інших людей.

Наприклад, ці інструменти можуть створювати цифрові копії обличчя або голосу знаменитостей і використовувати їх у фальшивих відео, що порушує права на зображення та може бути кваліфіковане як порушення авторського права на створений медіаконтент. Порушення прав ІВ через deepfake стає все більш складним для виявлення, що потребує використання нових методів контролю і моніторингу. Іншою загрозою є створення автоматизованих творів за допомогою ШІ. Технології машинного навчання дозволяють створювати нові зображення, тексти, музику та інші твори на основі наявних даних. Наприклад, нейромережі можуть аналізувати величезні бази даних із музичними композиціями або художніми творами для навчання моделей, після чого створювати нові твори, які можуть містити елементи оригінальних робіт.

Хоча сам алгоритм може вважатися ней тральним, результати його роботи можуть містити копії або похідні твори, захищені авторським правом. У багатьох випадках це може бути порушенням, особливо якщо твори використовуються без належного дозволу або ліцензування. Технології штучного інтелекту вже використовуються для автоматичного копіювання стилів художників або авторів, що може стати проблемою з точки зору захисту прав оригінальних творців.

ШІ також може використовуватися для обходу технологій захисту контенту. Наприклад, алгоритми можуть бути навчені на тому, як видаляти цифрові водяні знаки або інші захисні елементи, що використовуються для ідентифікації прав інтелектуальної власності. Це дозволяє зловмисникам створювати незаконні копії захищених творів і поширювати їх через інтернет без ризику бути ідентифікованими.

З точки зору правового регулювання, використання ШІ для порушень прав ІВ створює численні виклики. Одним із основних є питання відповідальності: хто буде нести відповідальність за

порушення, створені ШІ. Адже алгоритм сам по собі не є суб'єктом права. Тому розробники таких технологій, користувачі або навіть власники платформ, які надають доступ до цих алгоритмів, можуть стати об'єктами правових переслідувань.

Європейський Союз активно працює над створенням нових правил, які регулюватимуть як використання ШІ, так і захист інтелектуальної власності у цифрову еру. Наприклад, Директива про авторське право [5] вимагає від платформ отримувати ліцензії від правовласників перед тим, як надавати доступ до захищеного контенту користувачам. Це стосується, зокрема, контенту, створеного за допомогою ШІ або автоматизованих систем. Для боротьби з порушеннями ІВ за допомогою ШІ потрібні комплексні підходи, які поєднують як технологічні, так і правові інструменти: розробка нових технологій для виявлення порушень, адаптація законодавства, міжнародна співпраця.

Алгоритми ШІ можуть використовуватися для виявлення та попередження порушень, таких як копіювання контенту або створення deepfake. У цьому контексті розробники ШІ та правозахисники можуть співпрацювати для розробки алгоритмів, які будуть здатні ідентифікувати порушення ще до того, як вони стануть масовими.

Правова система повинна швидко реагувати на технологічні зміни. Це може включати нові правила щодо відповідальності за порушення, створені ШІ, або чіткіші регуляції щодо використання захищеного контенту для навчання моделей.

Оскільки інтернет-платформи і технології ШІ використовуються глобально, співпраця між державами стає ключовою для ефективного захисту прав ІВ. Європейський Союз уже вживає заходів для регулювання цифрових платформ, але на глобальному рівні необхідно продовжувати розробляти механізми співпраці та обміну інформацією.

Основними способами використання ШІ для обходу технологій захисту є: обхід цифрових водяних знаків і захисту контенту, обхід технологій управління цифровими правами, автоматизація атак на кібербезпеку.

Одним із прикладів може бути видалення водяних знаків із захищених зображень або відео, що розміщуються на контент-платформах. Технології комп'ютерного зору можуть швидко і ефективно ідентифікувати захисні елементи і видаляти їх, роблячи контент відкритим для незаконного використання. Цифрові водяні знаки – це один із найпоширеніших методів захисту авторських прав

на зображення, відео та інші медіафайли. Проте алгоритми ШІ, зокрема моделі комп'ютерного зору, можуть ідентифікувати ці водяні знаки та видаляти їх без видимих слідів. Це дозволяє зловмисникам створювати копії захищеного контенту і поширювати їх через різні цифрові платформи, залишаючи правовласників без можливості відстеження походження копій. Наприклад, алгоритми глибокого навчання здатні точно видаляти захисні елементи із зображень, зберігаючи при цьому їхню якість. Такий підхід використовується як для створення підробок, так і для незаконного використання контенту без згоди правовласників.

Технології управління цифровими правами використовуються для контролю за доступом до цифрового контенту, такого як музика, фільми, книги та програмне забезпечення. Такі системи запобігають несанкціонованому копіюванню, передачі або використанню захищеного контенту. Проте алгоритми ШІ здатні аналізувати цей захист та знаходити способи його обходу.

ШІ також може бути використаний для автоматизації атак на системи кібербезпеки, які захищають інтелектуальну власність. Наприклад, методи машинного навчання можуть допомогти зловмисникам аналізувати мережевий трафік і знаходити вразливості у програмному забезпеченні для захисту даних. Використовуючи ці вразливості, вони можуть отримати доступ до захищеної інформації, включаючи патенти, комерційні секрети або авторські твори.

Алгоритми ШІ можуть швидко пристосовуватися до нових умов та вдосконалювати свої методи атак, що робить їх небезпечним інструментом у руках кіберзлочинців. Наприклад, ШІ може допомагати в пошуку та використанні слабких місць у криптографічних системах захисту або автоматизувати фішингові атаки, які використовуються для отримання доступу до конфіденційної інформації.

Одним із прикладів є програмне забезпечення для розпізнавання візерунків, яке використовує ШІ для виявлення слабких місць у таких системах. За допомогою таких алгоритмів зловмисники можуть розшифровувати захищений контент і створювати його незаконні копії без дозволу правовласників. Крім того, ШІ може бути використаний для автоматизованого вилучення захищених файлів з обмеженого доступу, що збільшує масштаби піратства в цифровому середовищі.

Штучний інтелект стає ключовим інструментом для порушення технологій захисту інтелектуальної власності. Від обходу цифрових водяних знаків до автоматизації атак на системи кібербезпеки – технології ШІ використовуються зловмисниками для незаконного доступу до захищеного контенту та його копіювання. Для ефективної боротьби з цими викликами необхідні як правові реформи, так і розвиток нових технологічних рішень, які здатні ефективно протидіяти використанню ШІ для порушень.

Список використаної літератури.

1. Дяченко В.О., Ляшенко О.С., Россіхіна Г. В. Машинне навчання як інструмент реалізації концепції Сталого розвитку в Україні // Закарпатські правові читання. Сталий розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти XVI міжнародна науково-практична конференція, 26-27 квітня 2024 р. Ужгород – 2024., с.473-476. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-377-7-131>.

2. Арданов О.Є. Європейські стандарти відповідальності інформаційних посередників за порушення авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет. Роль і місце інформаційного права і права інтелектуальної власності в сучасних умовах: Матеріали науково-практичної конференції травня 2016 р., м. Київ. Упорядн. Дорогих С.О. К. 2016. с. 102-108.

3. Бутинський В.Я., Дяченко В.О., Россіхін В. В. Вплив інструментів та моделей штучного інтелекту на досягнення операційних цілей сталого розвитку в Україні // Закарпатські правові читання. Сталий розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти XVI міжнародна науково-практична конференція, 26-27 квітня 2024 р. Ужгород – 2024., с.500-503. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-377-7-139>.

4. W. Li, M. Gauci, R. Gross. A coevolutionary approach to learn animal behavior through controlled interaction // GECCO '13: Proceedings of the 15th annual conference on Genetic and evolutionary computation – 2013, p. 223-230. DOI <https://doi.org/10.1145/2463372.2465801>.

5. European Commission. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on copyright in the Digital Single Market – 2016. 33 p. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0593>

Рябченко Юрій Юрійович
д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного
права та процесу
Державного податкового університету
Orcid id: 0000-0002-1328-700X
тел. 098-176-64-52
0981766452@ukr.net

ЩОДО ПРАВА КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ УХВАЛ, ЯКІ ПОСТАНОВЛЯЮТЬСЯ СУДОМ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАТВЕРДЖЕННЯМ МИРОВОЇ УГОДИ

У практиці Касаційного цивільного суду неодноразово виникають випадки касаційного оскарження ухвали про затвердження мирової угоди (ч. 4 ст. 207 Цивільного процесуального кодексу України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (далі – ЦПК України). При цьому відсутній єдиний підхід судів до визначення належного реагування суду касаційної інстанції на такі скарги, зустрічаються випадки як відмови у відкритті касаційного провадження, так і відкриття касаційного провадження. Ухвали про відмову у відкритті касаційного провадження мотивуються тим, що ухвала про затвердження мирової угоди відсутня у переліку ухвал, що підлягають касаційному оскарженню (п. 2 ч. 1 ст. 389, ч. 1 ст. 353 ЦПК України). Ухвали про відкриття касаційного провадження рунтуються на обставинах формального характеру (вирішення судом апеляційної інстанції питань про права та обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі неповідомлення судом особи про час та місце розгляд її справи). В окремих випадках суд касаційної інстанції здійснює розгляд у справі в частині закриття провадження у справі, оскільки відповідна ухвала може бути оскаржена у касаційному порядку (п. 2 ч. 1 ст. 389, п. 15 ч. 1 ст. 353 ЦПК України) [1-3].

Оцінюючи вказані підходи судів касаційної інстанції, варто погодитись із висловленою судом касаційної інстанції позицією, що визначення єдиного підходу судів залежить від відповіді на питання: чи є затвердження судом мирової угоди з одночасним припиненням провадження у справі одноактною (нерозривною) процесуальною дією і не може розглядатися як два самостійних акти - окремо щодо

затвердження мирової угоди і щодо припинення провадження [3]

У судовій практиці отримала широке застосування позиція, що була висловлена Верховним Судом у складі Касаційного господарського суду, що затвердження судом мирової угоди є одноактною (нерозривною) процесуальною дією. Вказана позиція вплинула на розуміння правової природи мирової угоди, яка була визнана процесуальним актом, а не цивільно-правовим договором. Відповідно, було констатовано, що перед судом зокрема, не може бути порушене питання про визнання мирової угоди недійсною [4 5]. Водночас, варто відмітити, що ця позиція було висловлена у справах, де предметом спору виступали безпосередньо її умови як правочину, а оскарження ухвал суду про її затвердження виступали фактично, похідним наслідком. У разі ж якщо предметом оскарження виступає саме процесуальний акт суду щодо затвердження мирової угоди, мають використовуватись інші критерії.

Укладення сторонами мирової угоди та затвердження її судом є підставою для закриття провадження у справі (п. 5 ч. 1 ст. 255 ЦПК України). Ухвала про затвердження мирової угоди (п. 11 ч. 1 ст. 353 ЦПК України) та ухвала про закриття провадження у справі (п. 15 ч. 1 ст. 353, п. 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК України) мають різний режим як об'єкти оскарження, оскільки перша може бути оскаржена тільки в апеляційному порядку, а друга – як в апеляційному, так і в касаційному. З огляду на викладене, для характеристики зазначених ухвал як об'єктів оскарження їх варто розглядати як окремі самостійні процесуальні дії. Вимога щодо оформлення зазначених процесуальних дій одним процесуальним документом (ч. 4 ст. 207 ЦПК України) не дає підстав вважати їх однією процесуальною дією. Отже, варто підтримати підхід судів, за якого у касаційному порядку допускається оскарження ухвали про закриття провадження у справі (п. 15 ч. 1 ст. 353, п. 2 ч. 1 ст. 389 ЦПК України), але в ході розгляду такої скарги судом не допускається перегляд ухвали про затвердження мирової угоди, оскільки це не передбачено ЦПК України. Тобто розгляд відбувається тільки в частині правомірності рішення про закриття провадження у справі.

Список бібліографічних посилань

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України офіційне видання від 08.10.2004 — 2004 р., № 40, / 40-42 /, стор. 1530, стаття 492.

2.Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 21.02.24 р. у справі № 203/2125/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277132> (дата звернення: 23.01.2024 р.).

3.Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.06.24 р. у справі № 185/8179/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120410484> (дата звернення: 23.01.2024 р.).

4.Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду 12.06.18 р. у справі № 908/1604/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74691752> (дата звернення: 23.01.2024 р.).

5.Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05.03.19 р. у справі № 917/1564/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80416964> (дата звернення: 23.01.2024 р.).

САЛВОНЧИК Ольга, здобувач
ступеня вищої освіти бакалавр Національної
академії внутрішніх справ
slobodyan.olga2017@gmail.com

Науковий керівник: **ВЕДЕНЯПІНА Марина**,
к.ю.н., доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-3148-4744
marveden27@gmail.com

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Для того, щоб з'ясувати сучасні проблеми захисту прав інтелектуальної власності в інформаційній сфері, потрібно, спочатку, дізнатись саме поняття права інтелектуальної власності, та види його об'єктів.

Отже, право інтелектуальна власність – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншими нормативно правовими актами України. [1] Виходячи з даного визначення інтелектуальна власність є певним результатом розумової, творчої, або ж іншої пов'язаної з ними діяльності конкретної особи, або групи осіб. Особи, які здійснюють один з зазначених видів діяльності, і є суб'єктами розпорядження інтелектуального права власності. Щодо об'єктів права інтелектуальної власності, то вони поділяються на: літературні та художні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення, наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційні таємниці, що зазначено в чинному законодавстві, а саме в статті 420 ЦК України.

Сучасний спектр проблем пов'язаних з викраденням прав інтелектуальної власності є дуже широким, зокрема, завдяки

інтернету, появи та розвитку штучного інтелекту, та інших способів привласнення інтелектуальної власності в інформаційному просторі.

Один з найпоширеніших способів привласнення об'єктів розумової діяльності людини, або групи людей в інформаційному просторі – піратство.

Піратство в мережі інтернет- це умисне порушення права інтелектуальної власності шляхом незаконного копіювання та відтворення різних наукових, технічних, та інших творів за допомогою мережі інтернет.

У 2020 році Торговельне представництво Сполучених Штатів (USTR) оприлюднило свою спеціальну доповідь 301 про адекватність і ефективність захисту прав інтелектуальної власності торгових партнерів і результати огляду сумнозвісних ринків контрафакції та піратства, в якому висвітлюються онлайн-ринки і фізичні ринки, які, як повідомляється, зай мають контрафакцією товарних знаків і піратством в сфері авторських прав і сприяють цьому.

У спеціальному звіті 301 вказані торгові партнери, які не забезпечують належний або ефективний захист прав інтелектуальної власності, серед них зазначена і Україна.

США знову назвали Україну серед найбільш піратських країн світу. Україна, яка залишається в списку Priority Watch List разом із ще 11 країнами. Про це йдеться в звіті Special 301. [2]

Якщо подивитись на статистику піратства в Україні, то компанія MUSO, яка займається стеженням за піратством знайшла 4,3 мільярди переглядів піратських веб-сайтів в Україні, лише за 2021 рік, до того є Україна посіла 4 місце серед країн з найбільшою кількістю відвідувань піратських сайтів на одного користувача. [3]

Інтернет є унікальною глобальною децентралізованою структурою, тому будь-яка спроба законного управління мережею повинна враховувати її екстериторіальний характер. Така ситуація змушує розвивати особливі підходи до правового регулювання відносин у глобальних мережах, особливо в питанні інтелектуального права. Для урегулювання даної проблематики можливо варто створити новий певний орган виконавчої влади, в якій була б основна функція це захист прав інтелектуальної власності в будь-якому прояві, включаючи в інформаційній сфері. Крім того, маємо звернути увагу на ще одну проблему в Україні – відсутність судової системи, яка б спеціалізувалась на правопорушеннях у сфері інтелектуальної власності. Приклад таких судових систем можна взяти з таким країн, як Японія, Німеччина та в низці інших країн.

Варто зазначити, що авторські права сьогодні охороняються законом, а їх порушення загрожує серйозними санкціями. Сучасна судова система України, на жаль, не може похвалитися великою кількістю прикладів притягнення до відповідальності осіб, які порушили авторські права. Однак відповідальність за такі діяння передбачена законом, зокрема Кримінальним кодексом України (ст. 176), Кодексом України про адміністративні правопорушення (ст. 164-17), Законом України «Про авторське право і суміжні права» (ст. 52-1).

Отже, доходимо до висновку, що проблематика порушення прав власності є актуальною на сьогоднішній день, як для України та інших країн. Варто вирішувати дану проблему на законодавчому рівні з боку державної влади. Також потрібно надавати більше інформації за допомогою засобів масової інформації громадянам України щодо видів порушення прав інтелектуальної власності та як запобігти їм.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Юридична газета <https://yur-gazeta.com/golovna/ukrayina-znovu-sered-naubilsh-piratskih-krayin-svitu-efekt-reform.html>
3. Фаєнгольд М. Нацбезпека у мережі. Що не так із відеоконтентом в Україні 14.02.2022 р. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/rosiyskaataka-cherez-videokontent-chim-nebezpechni-piratski-sayti-novini-ukrajini-50216490.html>
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1994. №13. ст. 64.

Тіт Ніка Ігорівна
студентка 2 курсу магістратури
юридичного факультету
Державного університету
інфраструктури та технологій

Науковий керівник
Добкіна Катерина Робертівна
Д.ю.н., професор
Декан юридичного факультету
Державного університету
інфраструктури та технологій
Київ, Україна

Джерела правового регулювання застосування АВС в Україні

Альтернативні способи врегулювання спорів (АВС) відіграють важливу роль у правовій системі, дозволяючи сторонам вирішувати конфлікти без звернення до судових інстанцій. Основні джерела правового регулювання застосування АВС включають міжнародні договори, національне законодавство, підзаконні акти та бізнесові звичаї, які разом створюють комплексний правовий фундамент для врегулювання спорів.

Тематика правового регулювання АРС знайшла відображення у роботах українських та зарубіжних науковців. Зокрема, дослідження В. Полтавця, О. Штефан, та міжнародних авторів, таких як Д. Мейсон, присвячено вивченню різних аспектів медіації та арбітражу. Незважаючи на певний обсяг досліджень, питання гармонізації українського законодавства із міжнародними стандартами залишається недостатньо розкритим. Зокрема, виникає потреба в аналізі ефективності вже чинних нормативних актів та пропозицій щодо їх удосконалення.

На міжнародному рівні ключові джерела правового регулювання АВС визначаються такими угодами, як Сінгапурська конвенція про медіацію та Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів. Ці документи закладають

правові основи для процедур медіації та арбітражу, встановлюючи принципи добровільності, рівності сторін і необхідності виконання досягнутих угод. Завдяки міжнародному визнанню рішень, отриманих у межах АВС, учасники міжнародних правовідносин мають змогу захищати свої інтереси поза судом, зменшуючи часові та фінансові витрати на вирішення спорів.

На національному рівні правове регулювання АВС в Україні базується на таких актах, як Закон «Про медіацію», Господарський процесуальний кодекс України та Закон «Про міжнародний комерційний арбітраж». Ці документи регламентують права та обов'язки учасників АВС, порядок проведення процедур медіації та арбітражу, а також правовий статус рішень, ухвалених у межах АВС. Українське законодавство активно адаптується до міжнародних стандартів, що сприяє розширенню практики використання АВС у різних секторах економіки.

Підзаконні акти та бізнесові звичаї виконують додаткову регулятивну функцію, сприяючи деталізації законодавчих норм і забезпечуючи гнучкість застосування АВС у конкретних сферах. Наприклад, підзаконні акти регулюють питання, які стосуються порядку сертифікації медіаторів, забезпечення конфіденційності процедури, прав та обов'язків посередників. Бізнесові звичаї, у свою чергу, допомагають у випадках, де офіційні правові норми не охоплюють усіх аспектів спору або потребують додаткової конкретизації.

Таким чином, багаторівнева система джерел правового регулювання застосування АВС дозволяє вирішувати спори швидше й ефективніше, зберігаючи партнерські відносини та адаптуючись до сучасних викликів глобалізованого правового середовища.

На нашу думку, альтернативне вирішення спорів є важливим інструментом для зменшення навантаження на судову систему та підвищення ефективності розв'язання конфліктів в Україні.

Проте, на сьогодні в країні не існує єдиного кодифікованого нормативного акту, що регулював би всі способи альтернативного вирішення цивільно-правових спорів. Стаття 55 Конституції України лише передбачає право кожного захищати свої права будь-якими не забороненими законом способами. Водночас, окремі нормативно-правові акти регулюють деякі аспекти альтернативного врегулювання спорів. Наприклад, розгляд приватно-правових спорів третейськими судами та міжнародним комерційним арбітражем

регулюється Законом «Про третейський суд» (2004 р.) та Законом «Про міжнародний комерційний арбітраж» (1994 р.). Кодекс законів про працю України передбачає порядок вирішення індивідуальних трудових спорів, а Закон «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (1998 р.) регулює розгляд колективних трудових конфліктів примирними комісіями та арбітражем. Інститут медіації був врегульований Законом «Про медіацію» (2021 р.).

Законодавчу базу необхідно вдосконалювати, зокрема для забезпечення прозорості медіаційних і арбітражних процедур. Багато українців недостатньо обізнані з медіацією, попри її поширення у світі. Тому важливо популяризувати медіацію не лише в наукових колах або через тренінгові центри, але й серед широкого загалу, щоб ознайомити людей з її механізмами. Крім того, в Україні існує нестача професійних медіаторів, адже медіацією часто займаються психологи, соціологи чи соціальні працівники, які пройшли курси з конфліктології. Для юристів це нова сфера діяльності, тому підготовка професійних медіаторів повинна стати пріоритетом для держави. Розвиток медіації може суттєво знизити навантаження на судову систему.

Також важливо гармонізувати українське законодавство з міжнародними стандартами та розширити практичне використання альтернативних способів вирішення спорів на національному рівні.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про Концепцію удосконалення судочинства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10 травня 2006 року.
2. Зелена книга з альтернативного вирішення спорів у цивільних та комерційних справах. Лондон: Правове видавництво, 2023. — с. 232.